

Opbouw

Tot opbouw van het gereformeerde leven

Kerst

De herders, zij ruiken de stal,
Zij gaan in draf op huis aan
En bekijken met grote ogen het lam
Dat in hun kribbe ligt.

De wijzen gaat een licht op,
Zij slaan er Bileam op na
En al hun wijze voorgangers
Die weet hebben van de ster.

De bijbelkenners en kamerverhuurders,
Zij slapen de slaap des rechtvaardigen,
Heel Bethlehem slaapt.

Wij weten van de prins geen kwaad,
Dat komt nog wel,
Drieëndertig jaar later.

Jaap Zijlstra

36e jaargang – nr. 26
18 december 1992

In dit nummer

- 464** Nogmaals geloof en theologie
H. de Jong
- 467** Zacharias: van Zwijger tot Godlover
C.N. van der Ziel
- 469** Mij geschiede naar uw woord
P.J. van Kampen
- 471** Hier geldt geen adel, staat noch pracht
T. Hoekstra
- 472** Sabbat en zondag (1)
H.R.S. van der Hoogeveen
- 474** Achter gesloten deuren
H. Algra
- 475** Tussen kerk en keuken
M. Maljers-Kroes

Opbouw

Veertiendaagse uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Redactie

Drs. H. Algra
Ds. J. Bouma
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P.J. van Kampen
Mr.dr. J. Meulink
Ds. K. Muller
M.J.F. van der Wal

Adres van de redactie

Ds. K. Muller,
Oude Veenscheiding 15,
8446 LC Heerenveen.
Tel. 05130-20476

Alle kopij dient uiterlijk dinsdags, in de week voorafgaande aan de week waarin Opbouw zal verschijnen, bij de redactie binnen te zijn.

Kerknieuws/Onder andere(n)

M.J.F. van der Wal,
Brugakker 60-17,
3704 RA Zeist.
Tel. 03404-61525.

Abonnementen en ledenadministratie

M. van Veelen-Vreugdenhil
Administratie Opbouw
Bronsmos 7
2914 AC Nieuwerkerk aan den IJssel
Tel. 01803-20205.
Gironummer 404945 t.n.v.
Geref. Persvereniging Opbouw.

Lidmaatschap Persvereniging

Aanmelding door overschrijving van min. f 25,- contributie op bovenstaand gironummer.

Abonnementen

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementenprijs

Bij vooruitbetaling te voldoen.
f 65,- per jaar of f 36,- per half jaar.
Voor studenten f 52,- per jaar.
Buitenland f 92,- per jaar of
f 104,- per luchtpost. Chequekosten
buitenland: f 15,-.

Advertenties

Tarief: 60 ct. per mm. bij 45 mm. breed (excl. 6% BTW). Advertenties inzenden tot woensdag 8.30 uur, anderhalve week vóór verschijningsdatum. Familieberichten uiterlijk vrijdagmorgen, in de week voor verschijning. Advertenties en familieberichten rechtstreeks naar Nedag, t.a.v. het bedrijfsbureau.

Technische realisatie

Nedag Grafisch bedrijf b.v.,
postbus 208, 3770 AE Barneveld,
tel. 03420-10760, fax 03420-92542.

Druk

'Steenbergen', Zeist.

M.R. van den Berg

De God van het nieuwe begin (2)

1 Sam. 2:1-10

Raadsel

De vorige keer hebben we gezien dat God een nieuw begin maakte met een kinderloos echtpaar, met Abraham en Sara. Het was een begin dat bij voorbaat een doodlopende weg leek. Want hoe moet het verder gaan als er geen nieuwe generatie is, die het heil kan oppakken? Maar God kiest deze weg omdat het duidelijk moet worden, dat de verwerkelijking van de verlossing niet te danken is aan menselijke mogelijkheden, maar aan zijn ingrijpen. Hij baant een weg voor het heil, waar mensen niet meer in staat zijn zelfs maar een voetpaadje aan te leggen. Hij laat het levenswater weer opborrelen uit bronnen die voorgoed opgedroogd leken te zijn.

Zo'n nieuw begin maakt de HERE ook weer in het boek Samuël, opnieuw bij een kinderloos echtpaar. Dat nieuwe begin was hard nodig. In de tijd van Abraham was de kennis van God diep weggezonden. Nu is dat weer het geval. Maar dit keer is het zo bij Gods eigen volk, waaraan Hij zich speciaal verbonden had, dat Hij verlost had uit Egypte en waaraan Hij het land Kanaän gegeven had.

Dat maakt het zoveel erger. Het maakt het ook onbegrijpelijk. Hoe kan een volk dat zoveel, heel zijn bestaan, aan de HERE te danken heeft, zich van Hem afkeren? Het is een vraag die ook vandaag gesteld kan worden. Hoe kunnen christenen die van kindsbeen af aangesloten waren op Gods heil, dat laten schieten? Wat bezielt een mens als hij de dood kiest in plaats van het leven? Dat blijft een raadsel.

Nieuw begin

Het einde van de Richterentijd is een tijd van verval, van afval van de HERE. Het slot van het boek Richteren vertelt daarover en ook het begin van het eerste boek Samuël. Het is een tijd waarin het Woord van God schaars geworden is, waarin gezichten en visioenen waarin God zich openbaarde, nauwelijks nog voorkwamen. Dat is ook niet verwonderlijk, als we lezen hoe het bij de tabernakel toeging. De zonen van Eli, Hofni en Pinehas, verziekten daar de boel. Nietswaardige lieden waren het, zegt 1 Sam. 2:12. Door hun optreden gingen de mensen het offer van de HERE geringschatten. Maar dat was nog niet alles. Ze sliepen ook bij de vrouwen die dienst deden bij de ingang van de tabernakel. Met andere woorden: ze voerden de tempelprostitutie in. Die kwam bij alle heidense tempels in die

tijd voor. En die introduceren ze nu ook bij het heilgdom van Jahwe. Het zag er wat de toekomst van Gods heil betreft heel somber uit. Het dreigde ten onder te gaan en weg te zinken in een moeras van afval. Er is echt weer een nieuw begin nodig. En dat gaat de HERE hier geven. En net als bij Abraham en Sara vangt het ook hier aan met een kinderloos huwelijk.

God maakt een nieuw begin. Gelukkig is dat kenmerkend voor God. Wij laten de zaak telkens weer in het honderd lopen. We maken er steeds weer een puinhoop van. Als God niet onvermoeibaar was in het telkens weer opnieuw beginnen, zou er helemaal niets van terecht komen. Hij maakte een nieuw begin na de zondeval in het paradijs, na de zondvloed, bij Abraham en nu hier weer. En zo is Hij doorgegaan en zal Hij eens definitief alle dingen nieuw maken.

Gebed

Dat is ons geluk. Want het geeft perspectief, ook in onze tijd. Vandaag dreigt de moedeloosheid je soms te overvallen. Dan denk je: wat blijft er over van kerk en geloof? De ontkerkelijking gaat steeds verder. Is er nog wel een toekomst?

Als het van ons afhangt, zag het er inderdaad heel somber uit. Dan konden we die toekomst wel vergeten. Maar omdat God een God is die telkens weer een nieuw begin schept als alles verloren lijkt, mogen we moed houden. Dat geldt ook in ons persoonlijk leven. Ook daarin kunnen we soms helemaal vastlopen, omdat we zelfgekozen wegen gegaan zijn. Soms is je leven één grote puinhoop geworden en kun je echt geen kant meer uit. Of neen, je kunt toch nog een kant uit: naar God toe. Je kunt nog zo in de puree en in de knoei zitten, de weg naar God is altijd open. En Hij is de God van het nieuwe begin.

Dat heeft Hij ook laten zien in de geschiedenis van Abraham. Het begint heel onopvallend: bij een kinderloos gezin, bij een vrouw die bidt. Dat laatste is heel belangrijk, want het gebed houdt de deur naar de toekomst open. Hanna bidt om een kind. Dat doet ze niet om het voor zichzelf te houden. Neen, zegt ze, als U me een zoon geeft, sta ik hem weer aan U af. Dan zal hij zijn leven lang aan U gewijd zijn.

Uit die woorden blijkt dat het haar niet gaat om de bevrediging van haar persoonlijke verlangens. Haar gebed is niet zelfzuchtig, maar ze worstelt in

haar gebed om een genadige God. Dat gebed wordt verhoord. En zo gaat de HERE weer een nieuw begin maken voor zijn volk.

Lofzang

Wanneer Hanna haar zoontje Samuël heeft overgedragen aan de HERE en haar lofzang zingt, die ook een gebed is, blijkt uit haar woorden dat zijzelf ook iets van dat nieuwe begin geproefd heeft. Ze heeft er iets van beseft, dat wat de HERE aan haar gedaan had, ver over de grenzen van haar persoonlijk leven heenreikte en van grote betekenis was voor de toekomst van deze wereld.

Haar lofzang is één grote jubel over de hulp van Jahwe, allereerst natuurlijk met betrekking tot de verhoring van haar gebed voor haar persoonlijk: de onvruchtbare krijgt kinderen (vs. 5). Maar ze grijpt dieper en verder. Wat zij in haar persoonlijk leven ervaren heeft, staat niet op zichzelf. Het is ingebed in een groter geheel. Hanna ziet dat duidelijk. Haar leven cirkelt niet om haar eigen belangen. Ze denkt niet: als ik maar aan mijn trekken kom. Neen, ze weet zich deel van Gods volk, van degenen die het van de HERE verwachten. Wat Jahwe aan haar gedaan heeft, is kenmerkend voor zijn optreden tegenover zijn kinderen. Hij is de God van het nieuwe begin, in haar eigen leven, maar ook voor zijn volk en voor deze aarde. Daarheen verwijst vers 10. Daar profeteert ze over Gods gezalfde koning in wie God een nieuw begin gaat maken voor de aarde.

Richten

Jahwe richt de einden der aarde, staat daar. Dat wil zeggen: de aarde in haar totaliteit. Op de een of andere manier zijn wij het woord 'richten' in de bijbel uitsluitend negatief gaan opvatten. We horen er alleen maar een bedreiging in. Voor ons is het een naargeestig woord geworden, waar we liever met een boog omheen lopen. Maar dan gaat de rijkdom van dat woord aan ons voorbij.

Richten heeft alles te maken met de God die een nieuw begin maakt. Richten is namelijk ruimte scheppen voor wie in de knel zitten, voor wie geen vuist kunnen maken, voor wie aan het eind van hun mogelijkheden zijn, voor wie in de puree zitten, voor wie geen menselijke mogelijkheden meer openstaan, kortom: voor mensen die geen andere kant meer uit kunnen dan naar God toe. Richten wil zeggen: die mensen in de ruimte zetten. Dat doet de HERE door allen die hen benauwen uit de weg te ruimen. Dat is de donkere kant van richten. Maar die geldt alleen voor de krachtpatser en de mannetjesputters die prat gaan op hun eigen kracht, snoeven op hun eigen mogelijkheden en achteloos over de zwakken heen walsen. Zij worden uitgeschakeld. Over hen dondert de HERE in de hemel (vs. 9). En zo verschaft Hij ruimte. Zo maakt Hij een nieuw begin voor de vernederden en vertrapten.

Richten is dus een synoniem van bevrijden. Het woord vat samen wat Hanna in haar gebed aan allerlei voorbeelden illustreert: wankelenden worden met kracht omgord (vs. 4), hongerigen krijgen overvloed (vs. 5), de onvruchtbare krijgt kinderen (vs. 5), de geringe en de arme worden opgeheven uit hun ellende (vs. 8). Maar de boog van de helden wordt verbroken (vs. 4), wie zwelgden in eten, moeten zich verhuren voor een stuk brood (vs. 5), wie rijk was aan kinderen verwelkt (vs. 5), de rijke wordt vernederd (vs. 7).

Zoals u ziet, sluit dat Hanna's eigen situatie wel in, maar het is er niet toe beperkt. Wat Hanna persoonlijk beleefd, is slechts een onderdeel van het allesomvattende vernieuwende werk van God, dat zijn hoogtepunt bereikt in zijn gezalfde koning, de Messias.

Niet door kracht

Hanna heeft heel goed beseft dat het nieuwe begin van God alleen maar kan aanvangen, waar mensen zijn uitgepraat en aan het eind van hun Latijn zijn. Dat is een doorlopende lijn in de Schrift. Zolang mensen nog denken dat ze zelf hun boontjes kunnen doppen en nog over mogelijkheden beschikken zelf problemen op te lossen, kan God niets met hen beginnen. Zolang wij nog denken dat we de ontkerkelijking kunnen stoppen met onze maatregelen, initiatieven en activiteiten, wordt het helemaal niets. Er is alleen toekomst voor een kerk die er geen gat meer in ziet, die het niet langer verwacht van haar rechtzinnigheid of van haar progressieve ideeën of van haar isolement of van haar openheid. Dat nieuwe begin is alleen mogelijk waar niets meer van eigen inbreng verwacht wordt maar alles van God.

Dat geldt in het persoonlijke leven evenzeer. Zolang ik denk dat ik mijn leven aardig onder controle heb, mijn schaapjes toch maar mooi op het droge gebracht heb en de paadjes van mijn bestaan toch maar keurig aangeharkt heb, kan God niets met mij aanvangen. Zolang we nog met de vuist op tafel slaan en in letterlijke of figuurlijke zin onze spierballen laten zien, komen we om in de duisternis, zegt vs. 9. Want niet door kracht is een man sterk.

Krachtig in de HERE

Dat is een zinnetje dat ons vlees en bloed zou moeten worden: niet door kracht zijn we sterk. Dat gaat vierkant in tegen de manier waarop wij, mensen, gewoon zijn tegen de dingen aan te kijken. Wij vragen: over hoeveel kracht beschikt mijn rivaal of mijn tegenstander en wat kan ik daar aan kracht van mezelf tegenover stellen? Dat zijn de vragen die deze wereld en heel het leven beheersen. Etaleer je kracht. Want anders wordt er geen rekening met jou gehouden. Hoe meer kracht je hebt, hoe sterker je bent. Dat is niet waar, zeggen Hanna en

EH-Basisjaar. Alleen als je echt wilt

Laten we maar eerlijk zijn: het EH-Basisjaar is niet voor iedereen weggelegd. Want een pittig persoonlijk gesprek maakt deel uit van de inschrijving. Maar als je echt wilt, staat niets ons in de weg je aan te nemen. En zorgen we ervoor dat je een studiejaar krijgt om nooit te vergeten.

Letterlijk en figuurlijk.

Interesse? Vraag de studiegids aan voor alle informatie.

Ja! Stuur mij de studiegids.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar:
EH, Postbus 957, 3800 AZ Amersfoort

 **evangelische
hogeschool**

15 jaar principiële kwaliteit

Persoonlijke 'subsidies' blijven hard nodig

De Evangelische Hogeschool levert al 15 jaar kwaliteitsonderwijs volgens bijbelse principes. Zonder dat zij daarvoor ook maar een cent overheids subsidie krijgt. Om ook in de toekomstige tijd dit werk te blijven verrichten is uw hulp hard nodig. Word daarom 'vriend van de EH' of stort uw persoonlijke subsidie op giro 23456.

Ja! Ik word vriend van de EH.

Naam: _____

Adres: _____

Postcode: _____

Woonplaats: _____

Bon opsturen naar: EH, Antwoordnummer 151, 3800 VB Amersfoort

 **evangelische
hogeschool**

15 jaar EH... ooit gedacht?

heel de Schrift. Niet door kracht ben je sterk. Als we dat beseffen, is er ruimte voor een nieuw begin. Dan is de HERE onze rots en sterkte. Dan is er toekomst voor ons, nu al en straks in het koninkrijk van Gods gezalfde Koning, Jezus Christus. Als we onze sterkte niet in eigen kracht zoeken maar in de HERE, als we – zoals Paulus dat zegt – krachtig zijn in de Here en in de sterkte van zijn macht (Ef. 6:10), mogen we juichen in Hem, in de God van het nieuwe begin, en ons verheugen in zijn hulp.

H. de Jong, Zeist

Nogmaals: geloof en theologie

Antwoord aan professor Troost

Volgens belofte zou ik nog nader ingaan op de artikelen van professor Troost waarin hij de discussie met mij aanging over geloof en theologie. De lezer kan ze vinden in de nummers 22 en 23 van de lopende jaargang. Zijn eerste artikel titelde Troost met het opschrift 'Begin van een noodzakelijke discussie'. Ik moet zeggen dat mij dit iets te enthousiast klinkt. Ook de artikelen zelf voeren een wat gretige toon: Ha, eindelijk respons! Ik ben bang dat ik mijn korrespondent moet teleurstellen. Ik vrees dat ik niet kompetent en filosofisch geschoold genoeg ben om een dergelijk gesprek lang vol te houden. Voor mij wordt dit dan ook het (voorlopige?) einde van een discussie die misschien wel noodzakelijk is maar dan toch beter door anderen kan worden voortgezet. We moeten trouwens oppassen dat we de lezers niet te zeer vermoeien met dingen waar ze (volgens Troost: gelukkig!) geen verstand van hebben. Ik zal niet zeggen dat een gesprek over dit onderwerp voor ons blad ongeschikt is (ik kan dat op mijn standpunt ook niet zeggen!), maar we zullen er wel op toe moeten zien dat we er maat in houden. Dus misschien zo af en toe eens wat, meer niet.

Aanleiding

Laat ik de diepere aanleiding nog eens even ophalen die mij ertoe bracht op Troosts beschouwingen over geloof en theologie te reageren. Die was gelegen in wat hij schreef over het rapport ter zake van de vrouw in het ambt. Daar zei hij theologisch ja tegen terwijl hij het tegelijkertijd voor het kerkelijk gebruik, dus geloofsmatig, ongeschikt vond. En dat terwijl van hem bekend is dat hij volstrekt niet tegen de vrouw in het ambt is. Nu, eerlijk gezegd, daar kan ik niets mee. Dat is mij te subtiel. Nog een ander voorbeeld, uit één van zijn artikelen: Zondag 7 van de Heidelbergse Katechismus: Wat is een waar geloof? Tegen het antwoord dat daar op die vraag gegeven wordt zegt Troost geloofsmatig ja en amen maar theologisch vindt hij het te scholastisch, te theoretisch dus. Ra, ra, hoe kan dat? Professor Troost kan wel zeggen dat hij tussen geloof en theologie niet scheidt maar slechts onderscheidt, maar gelet op deze voorbeelden ben ik zo vrij te zeggen dat de dingen hier zo scherp tegenover elkaar worden gezet dat het op een scheiding moet uitlopen. En dan vind ik mijn voorstelling nog niet zo gek volgens welke geloof en theologie elkaar wederzijds doordringen. En dat op alle gebied, tot in het binnenste

van het geloof toe. Daar worden de dingen niet gemakkelijker van maar aan de werkelijkheid doe ik zo m.i. het meeste recht.

Tegen het luchtfietsen

Mijn uitsluitende bedoeling is om geloof en theologie zo dicht als mogelijk is bij elkaar te houden. Om te voorkomen dat de theologie een eigen leven gaat leiden en geheel vrijblijvend wordt of in luchtfietsen onttaardt. Theologie – geschoold of ongeschoold, dat doet er nu even niet toe – is voor mij een functie van de hele christelijke gemeente. Het heeft me dan ook verbaasd bij Troost een verhaal aan te treffen over theologie en 'volks geloof' waarin hij de misstand hekelt dat het geloof beoordeeld wordt als slechts *mening* waartegenover dan de theologie komt te schitteren als nota bene *geloofsdeskundigheid*. Ik vind eerlijk gezegd niet dat mij dat waarschuwend moet worden voorgehouden. De tendens van mijn verhaal was immers duidelijk gericht op juist een demokratisering van de theologie. 'Ook u bedrijft theologie', zei ik als het ware tegen de gemeente. Ik voerde daar zelfs mijn katechisanten bij op. Natuurlijk met de bedoeling dat de gemeente de vrees tegenover de theologie zal afleggen en zich bewust zal zijn dat ze *rechtens* meepraat en zich niets moet laten aanpraten bij alles wat er theologisch verhapstukt wordt. 'Ja maar, moet ze daarvoor dan niet aan alle problemen op de hoogte zijn?' Welnee! In alle theologie gaat het over voor de gemeente herkenbare dingen. Men hoeft die niet schools te beheersen om er een opinie over te hebben. Eigenlijk niet anders dan in het medische. De tijd is toch zeker voorbij dat de doktoren in het latijn stonden te prevelen boven het bed van de patiënt zonder dat diens mening over zijn eigen lichaam en zijn eigen kwalen er iets toe deed?

Relativeren

„Ja maar”, zal iemand zeggen, „als je geloof en theologie elkaar wederzijds zo laat doordringen als jij nu zegt is het gevaar dan niet levensgroot dat je een relativerend element in de wereld van het geloof zelf laat binnensijpe-len?” Want theologie, hoe je het ook keert of wendt, dat is toch iets waarover te praten valt. Terwijl het geloof een zeker weten en een vast vertrouwen is en zich daarin boven het nivo van de discussie verheft. Precies! Dat is natuurlijk ook de reden dat men in onze kringen niet van de theologie van een Paulus of één der anderen wil spreken. Te relativerend. En dat is tevens de achtergrond van het verwijt

KERST I

Als kind heb ik al vaak gedacht:
Het kerstfeest heeft gefaald;
een flop, dat in die donk're nacht
die ster toen heeft gestraald.
Die ster is er al lang niet meer,
't is donker om ons heen
en eigenlijk voelen mensen
zich nog steeds alleen.

De vrede waar dat feest van
spreekt,
is daar wat van te zien?
Het enige wat overbleef:
gezelligheid, misschien.
Enkel voor die lui
die toch al goed zijn met elkaar
en alles wat ze nodig hebben,
hebben nietwaar?

Het kerstfeest is zo anders
dan ik altijd heb gedacht.
Het is nog steeds zo donker
en er is nog altijd nacht.
Jozef en Maria,
ze komen weer voorbij.
Ze zoeken plaats voor Jezus.
Wat doe jij?

Onze beestenbendes,
onze levens zijn te goed
om Hem erin te laten,
niemand die Hem moet.
Feesten in de herberg
en in de discotheek.
Zou de vrede die zou komen,
komen, deze week?

Wim Bevelander
Uit: Nooit nuchter genoeg
(Kok, Kampen)

van Troost aan mij dat ik over Kuitert te naïef en te argeloos geschreven heb. Het relativiserende van de theologie, daar is men bang voor. Nu, ik versta die vrees wel maar ik deel haar niet. Het relativiserende waar men zo bang voor is, lijkt me namelijk onvermijdelijk. En dat vanwege de aard van de bron-en-norm waarop wij ons voor het geloof oriënteren: de bijbel, de Heilige Schrift. Want bij alles wat we verder ten aanzien van de bijbel geloven (voor alles dat het Gods Woord is!), moet toch ook in alle nuchterheid worden vastgesteld dat het een boek is van (minstens) tweeduizend jaar geleden. Daarmee werken in de twintigste eeuw kan alleen maar onderscheidenderwijs en schiftenderwijs. Een keurende houding is daarvoor nodig. Een kritisch lezen waar geen bijbelgebruiker aan ontkomt. En daarmee zit je al volop in de theologie. Onontwikkbaar.

Vereenzelviging

Nee, ik zou veel banger zijn voor een ander gevaar dat mijn standpunt bedreigt. Voor het omgekeerde. Dat ik namelijk de absoluutheid van het geloof naar de theologie ging doorberekenen. Daar moeten we stellig voor oppassen en daar laat ik mij ook graag tegen waarschuwen. In die val is men in het verleden immers ook vaak genoeg gelopen. Dan is de theologie niet langer bediskussieerbaar en bevraagbaar naar argumenten, nee, dan wordt bij iedere theologische borrelpraat „zo zegt de HERE!” geschreeuwd. Dat kan niet. Maar dat andere, dat relativiseren, ja dat moet. Te lang hebben we, ook in de bijbel, Gods woord met de daarin voorkomende theologie vereenzelvigd. Dat betekende bijvoorbeeld dat wanneer we in de bijbel op een vergeetachtigheid van de apostel stuiten („Verder weet ik niet of ik nog iemand gedoopt heb”, 1 Korintiërs 1 : 16) of op een kennelijke doordraverij („Alle Kretenzen zijn leugenaars”, Titus 1 : 12) of op een beperktheid van visie (zoals ten aanzien van de homofilie) of op een diskriminatie van de vrouw als vrouw (Prediker 7 : 26 – 28) of op getuigenissen van racistische aard („Vervloekt zij Kanaän (Cham)”, Genesis 9 : 25) of op notoire historische onjuistheden (zoals bijvoorbeeld bij vergelijking tussen Koningen en Kronieken aan de dag treden), – wij in onoplosbare problemen terecht kwamen. Het móest alles kloppen maar het klopte niet. Hoeveel kostbare energie is er niet verbruikt om al zulke plooiën glad te strijken! Ik heb er zelf ook wel aan meegedaan. Totdat ik ben gaan ontdekken dat ik met zulke exercities de bijbel verschrikkelijk onrecht aandeed. Ik beoordeelde hem met maatstaven van de twintigste eeuw. Vanuit de gedachte dat God volmaakt is en dat *dus* zijn Woord op alle gebied het bewijs van diezelfde volmaaktheid moest afleggen. Wat een overvraging van de Schrift was dat! En wat liep ze daarvoor gevaar verwaarloosd te worden als de volstrekt unieke kennisbron van

het heilsplan en heilswerk van God dat geen oog heeft gezien, geen oor heeft gehoord en in geen mensenhart is opgeklommen!

Theologie in de Schrift

Zeker treffen we theologie aan in de Schrift en even zeker hebben wij de theologie nodig om die theologische bestanddelen te onderkennen en te relativiseren. Betekent dat nu dat we na aftrek van die bestanddelen een soort van gekuiste bijbel overhouden die dan boven elke theologische discussie verheven zou zijn? Dat zou mij dan wel in strijd brengen met mijn eerdere bewering dat tot in het binnenste van het geloof toe de theologie haar partijtje meeblaast. Ik hou die bewering staande en zal nu aangeven hoe zich dat zou kunnen realiseren. Neem als voorbeeld het apostolische woord dat ik in één van mijn vorige artikelen in dit verband ter sprake bracht: „Indien iemand de Here niet lief heeft, die zij vervloekt!” (1 Korintiërs 16 : 22). Toch een uitspraak waar theologie weinig aan toe te voegen of op af te dingen heeft, zou je zo zeggen. Stellig! Maar nu de vraag: waar en wanneer laten we zo'n reuze 'statement' los en geven wij zo'n oordeel af? We kunnen deze tekst zo plaatsen dat we er niets dan onheil en verwoesting mee aanrichten.

Bijvoorbeeld tegenover iemand die op serieuze gronden meent zich te moeten afvragen of een bepaald woord dat door het evangelie Jezus in de mond wordt gelegd misschien toch uit een latere tijd en van een andere zegsman afkomstig is. Dat zo iets dan als een gebrek aan liefde tegenover de Heiland wordt uitgelegd en .. rang! – daar krijgt hij dat geladen woord over zich heen. Daaraan zie je dan hoe de theologie wel degelijk meedoet in het functioneren van zo'n schijnbaar boven alle theologie verheven woord. In dit geval zelfs een slechte theologie. Dit raakt natuurlijk heel duidelijk de prediking. Van een rustende en op de schoorsteenmantel prijkende bijbel is gemakkelijk te geloven dat-ie onfeilbaar is. Van de bijbel zoals hij in de prediking (prediking in de ruimste zin van het woord) funktioneert even gemakkelijk? Die prediking zou daarvoor ook onfeilbaar moeten zijn. Wat ze duidelijk niet is. Nooit en nergens. Daarom heb je juist in de praktijk zo weinig aan het leerstuk van een onfeilbare bijbel. Wat heb je aan een onfeilbare steen als de slinger waarmee hij gegooid wordt feilen vertoont? Beter dan zo'n nutteloos onfeilbaarheidsdogma omtrent de Heilige Schrift is daarom het aanhoudende gebed om de Heilige Geest of het Hem behagen mag de prediking en de theologie daaromheen te gebruiken voor het laten doorkomen van de werkelijke bedoeling en de doorgaande boodschap van de bijbel. Te vaak immers komt het voor dat de Schrift tot op de kansel toe door een slechte theologie (opnieuw: geschoold of ongeschoold) mishandeld wordt en haar zwakke

kanten tot juist het eigenlijke verheven worden.

Dubbelsporigheid

Het blijft er dus bij dat alles van ons christelijke geloof voor mij theologisch bediskussieerbaar en bevraagbaar is. Er is zoals gezegd geen theologie-vrije zone. Dat houd ik staande. Maar ook is waar dat dwars door onze palavers heen de Heilige Geest een zeker weten en een vast vertrouwen in onze harten werkt. Hoe het een met het ander kan samengaan, dat is voor mij een geheim. Professor Troost vroeg zich af of het bij mij wel funktioneerde dat ik tussen geloof en theologie onderscheid. Hij was blij dat ik het verschil erkende maar hij zag het er bij mij niet uitkomen. Ik antwoord: Juist omdat ik onderscheid in plaats van scheid blijven bij mij de dingen in elkaar gevouwen en zijn ze niet los verkrijgbaar. Maar geen misverstand, ze zijn ook voor mij degelijk verschillend. Ik schreef toch ook over de dubbelheid waarin ik de kerkdienst beleef? „Ik moet zeggen, dat ik in kerkdiensten (met name in die welke ikzelf leid) veel met 'kritische distantie' waarneem. Bijvoorbeeld vanuit de vraag: Hoe kan het beter? Toch ontken ik niet dat ik in die diensten de Heilige Geest ontmoet. Hoe dat samen kan gaan is voor mij een raadsel, maar geen twijfel: Het is zo”. In die passage maakte ik, dacht ik, merkbaar ernst met het bedoelde onderscheid. Er is bij mij duidelijk een dubbelsporigheid. Maar ... op een gegeven ogenblik de theologie slapend achterlaten om dan vervolgens op een steenworp-afstand verder puur te geloven, dat is een handeling die ik niet kan voltrekken.

Kuitert

Laat ik nu tenslotte nog even terugkomen op mijn artikelen over het boek van Kuitert. Zoals ik al memoreerde vindt professor Troost dat ik daarin te naïef en te argeloos geweest ben. „Hij liep m.i. naïef en argeloos in de oude valkuil van het rationalisme in de vorm van een (...) theologische wetenschapsoverschatting”. Laat ik voorop stellen dat er bij mij als ik daar zo expresseerlijk op terugkom (terwijl het bij Troost toch maar een opmerking tussendoor was), geen sprake is van enige geraaktheid. Ik heb immers mezelf dezelfde of soortgelijke dingen ook wel afgevraagd – zoals zelfs in die artikelen te lezen staat. Waarom zou een ander het dan niet mogen doen? Nee, even goeie vrienden, echt. Dat ik erop terug kom is omdat Troost terecht een samenhang vermoedt tussen mijn discussie met hem en mijn artikelen over het bedoelde boek van Kuitert. Die samenhang voel ik zelf ook. Welnu, wat Troosts kritische opmerking zelf betreft, ik meen dat ik daar in het voorgaande al genoeg op ingegaan ben. Van wetenschapsoverschatting is bij mij, geloof ik, geen sprake. En laat ik dan over Kuiterts publikatie verder nog dit mogen zeggen. Onder mijn kinderen heb ik er die niet gelo-

ven. Kuitert is één van de weinigen die met zijn boek een hand naar ze heeft uitgestoken. Daar wou ik hem, naïf of niet, gewoon maar eens publiek voor bedanken. Hij heeft laten zien dat er over het geloof te praten valt. Dat er goede argumenten voor zijn. Dat dat er ook een kant aan is. Bij alle gezagsmatige benaderingen van het geloof vind ik dat een verademing. Het is verfrissend om mee te maken hoe je ten aanzien van het geloof behalve van de zondag naar de maandag ook wel eens omgekeerd van de maandag naar de zondag kunt gaan, niet enkel van de bijbel naar de wereld maar ook van de wereld naar de bijbel, zoals Kuitert doet. Ik vind dat een hoognodige aanvulling bij de gezagsmatige geloofsbehandeling waaraan we gewend zijn. Het gezag – zijn wij niet

teveel met het gezag in de weer? Bijbelgezag, belijdenisgezag, gezag van de kerkorde, van de kerkeraad, het ouderlijke gezag, het kan niet op. En dat in een tijd waarin hoegenaamd niets meer met gezag wordt uitgemeemaakt. Op elk gebied worden argumenten gevraagd. In zo'n wereld groeien onze kinderen op. En wij gaan maar alsof er niets aan de hand is door met het gezagsmatig afdwingen van het geloof. Het lijkt wel of we een ontsteking hebben aan het gezagsorgaan. We komen er nog eens een keer in om als we niet oppassen. Kuitert erkent te weinig gezag, okee. Heb ik ook uiteengezet in het artikel waarin ik zijn schriftbespreking besprak. Maar je kunt hem daarmee niet afdoen, het helaas wat wrange boekje van professor Douma ('Algemeen Betwijfeld',

Een weerwoord aan Kuitert') ten spijt. Vooral hoofdstuk 1 daarvan deugt niet, het is met name vanwege die (onnauwkeurige!) 'zondelijst' op pagina 11 en 12 een spelen op de man in plaats van op de bal. Daarna wordt het beter en spoort zijn kritiek gedeeltelijk met de mijne. Ik voor mij vind dat Kuitert modern is maar anders dan de modernen, anders dan de cynische ondergravers van het geloof. Modern maar niet modisch, zoiets. Met voldoende durf om naar orthodoxen en vrijzinnigen toe onpopulair te zijn. Er zal nog een tijd komen dat we naar hem zullen vragen als naar een bondgenoot. Praat maar eens echt met een moslim, dan zul je wel merken hoe kuitertiaans je bezig bent.

J.M. Smelik, Nieuwegein

Bruggen bouwen

Het is weer december: de maand van de feestelijkheid, van kaarsen en sterretjes, kadootjes en heilwensen, licht en warmte. Een maand, waarin meer dan anders de gevoelens naar boven komen. 't Is alsof mensen emotioneel in deze tijd meer openstaan. Menig-een voelt zich kwetsbaarder. Meer 'aanraakbaar', meer 'ontvlambaar'. In de vreugde, maar ook in het verdriet. Beide – en ik weet niet wat het meeste het geval is.

Want december is niet alleen de maand van de huiselijkheid en de gezelligheid, maar ook van de eenzaamheid en de leegte. Er zijn er genoeg, die tegen deze tijd van het jaar alleen maar opzien.

Om de lege plaats die er is gevallen. Omdat het nooit meer zal zijn zoals vroeger.

Omdat de herinneringen zo sterk en zo pijnlijk zijn...

Het lijkt er wel op, dat er ook in dit opzicht zoiets als een tweedeling in onze samenleving groeit: tussen mensen, die verlangend naar de feestdagen uitkijken en deze maand de mooiste van het jaar vinden, en hen, die niet weten hoe ze erdoorheen moeten komen en alleen maar blij zijn als het januari is.

Is de kloof tussen deze twee belevingswerelden te overbruggen? Dat is een vraag, die mij aan het einde van het jaar nogal bezighoudt als ik mensen in allerlei situaties ontmoet.

Kunnen wij misschien bruggen bouwen tussen eenzaamheid en gezelligheid, tussen verdriet en vreugde?

Gemakkelijk is het zeker niet.

Ik denk: vooral niet, omdat er in onze glamour-wereld zo weinig plaats is voor het ervaren en doorleven van leed en pijn en ziekte en gemis.

„Laten we het asjeblieft gezellig houden!”

Daar moet je, zeker in deze tijd, liever niet over praten, want dat is inbreuk maken op onze feestsfeer.

Wanneer iemand met z'n ellende, z'n problemen, z'n wanhoop voor de dag komt, deinzen velen terug. Daar weten ze geen raad mee.

Ik heb me afgevraagd hoe dat komt. Zou het niet vooral dit kunnen zijn: dat we het gevoel hebben er iets aan te moeten doen?

We leven nu eenmaal in een 'doe-cultuur'.

We denken die pijn en dat verdriet te moeten wegnemen of op z'n minst te moeten verlichten.

En dat kunnen we doorgaans niet.

Daarom voelen we ons machteloos.

Niet in staat de ander te helpen.

Dus lopen we er maar liever voor weg. Begrijpelijk, ja – maar zo vergroten we ongewild wel die kloof tussen mensen en mensen...

Zou het ook anders kunnen?

Hoe kunnen we een brug naar de ander slaan?

In ieder geval niet door er met grote, vroomklinkende woorden overheen te praten, alsof 'geloven' zou moeten betekenen dat pijn en verdriet en eenzaamheid daardoor als op toverslag

verdwijnen. Wanneer we nu eens zouden beginnen met bescheiden te zijn en te erkennen dat wij het lot van anderen meestal niet kunnen veranderen.

Dat ligt niet in onze macht. Dat is dus ook onze verantwoordelijkheid niet en wordt dan ook niet van ons gevraagd. Als we dat tot ons laten doordringen ontstaat er wellicht ook de ruimte om met al onze onmacht toch dicht bij de ander te blijven en te delen in diens nood.

Wie weet ontdekken we dan tegelijk, dat er bij die ander meer is dan dat. Dat er ook kracht aan het licht komt. Kracht om vol te houden en verder te gaan. Kracht die wonderlijk en onnaspeurlijk kan neerdalen. Kracht van omhoog. De macht van de liefde.

Want is dat nu niet juist de boodschap van Kerstfeest: dat de hoge God hoogstpersoonlijk ons gebroken menselijk bestaan binnenkwam, het overnam en er met alle macht Zijn liefde in bracht? Dat is het beste dat we in deze maand samen kunnen beleven. Samen mogen vieren.

En dat mag dan geen vroomklinkend, vrijblijvend gepraat zijn, maar iets van de daad worden. Iets waarmee we aan het werk gaan. Voor elkaar aanwezig willen zijn.

Lief en leed, onmacht en kracht met elkaar durven delen. Een bruggetje bouwen naar de ander.

In Gods Naam.

In de Geest van Jezus Christus, die onze broeder werd.

„Heer God, die immer komen zult in dood en mensennoed gehuld, geef dat wij U vandaag verstaan, elkander troostend in Uw naam. Jezus, maak Uw beloften waar, bekeer de mensen tot elkaar. Gij, die der mensen broeder zijt, kome Uw Rijk in heerlijkheid.”

C.N. van der Ziel, Paramaribo

Zacharias: van Zwijger tot Godlover

Van het begin van Matteüs kunnen we zeggen: dit is profetische geschiedschrijving. De proloog van Johannes zouden we majesteitelijk kunnen noemen. Maar wat is nu het typerende van de beginhoofdstukken van Lukas? Ik geloof dat we ook hier met profetische geschiedschrijving te doen hebben, maar dan van een heel eigen soort. Mag ik mijn bevindingen aan de lezers van Opbouw voorleggen?

Lukas en Paulus

Om het kenmerkende van Lukas 1:5-2:40 op het spoor te komen ben ik eerst te rade gegaan bij de relatie tussen Lukas en Paulus.

In Kolossenzen 4:14 wordt Lukas 'de geliefde geneesheer' genoemd. Gezien de zorgvuldigheid waarmee Paulus zijn medewerkers typeert, lijkt dit meer dan een aanduiding dat Lukas een gewild arts was.

Op het moment dat we Lukas voor het eerst samen zien met de apostel kunnen we spreken van een kritiek punt in de loopbaan van de laatste. Paulus en zijn metgezellen hadden het geprobeerd in Asia, daarna wilden ze naar Bitynië reizen „maar de Geest van Jezus liet het hun niet toe” (Hand. 16:6, 7). Gesloten deuren. Na een gezicht loopt het uit op een keerpunt: ze gaan verder naar Macedonië, maar nu met Lukas erbij. Het onderwerp in de volgende pericop is 'wij'. Dit keerpunt ¹⁾ moet de band tussen Paulus en zijn medewerkers, en dus ook met Lukas, bijzonder versterkt hebben. En de opengaande deuren te Filippi (16:15) deden daar nog een schepje bovenop.

Om een eerste liefde

Op een ander keerpunt, aan het begin van de voor Paulus zo belangrijke reis naar Jeruzalem, (20:3-6, 16), blijkt Lukas meer dan één van de vele metgezellen te zijn. Het is Lukas die dan alleen met Paulus door Macedonië op pad gaat, nadat de andere adjudanten van de apostel, zoals Timoteüs, Tychikus en Trofimus vooruit waren gereisd naar Troas. Paulus en Lukas hadden kennelijk iets te bepraten. Wat zullen ze al wandelend met elkaar besproken hebben, zo vraag je je af, op weg naar Filippi. Daar, in die eersteling-gemeente, die Paulus zo na aan het hart lag, brengen ze de dagen der ongezuurde broden door. De kollekte voor Jeruzalem en wat Paulus daarmee beoogde (vgl. Rom. 15:25-28) zal zeker onderwerp van gesprek geweest zijn. De gaven van de 'eerstelingen' van de oogst onder de heidenen moesten (opnieuw) op het Joodse

eerstelingenfeest gepresenteerd worden: een onderneming en een gebeds-lust die – opnieuw – de band versterkt zal hebben.

Compagnons

Doorslaggevend bewijs voor de bijzondere band tussen Paulus en Lukas is natuurlijk het feit dat de schrijver van Handelingen vanaf hfdst. 13 feitelijk de biografie van Paulus werd. Van Paulus als heidenzendeling, maar ook en vooral van een Paulus die het evangelie verkondigt aan Joden. De klaagde ontpopte zich steeds meer als verdediger van het evangelie tegenover koningen en *de kinderen Israëls*. De laatstgenoemden lagen hem niet minder na aan het hart dan de heidenen.

Direkt na zijn bekering trad Paulus al vrijmoedig op tegenover de Joden, in Damaskus en in Jeruzalem (Hd. 9:22, 29) en in de synagogen op zijn verdere zendingsreizen. Heel zijn apostolisch werk getuigt van zijn „voortdurend hartzeer om zijn verwanten naar het vlees” (Rom. 9:2, 3). Tot zijn rechterhand Timoteüs schrijft hij: „Om deze reden wil ik alles verdragen, om de uitverkorenen, opdat ook zij het heil in Christus Jezus verkrijgen met eeuwige heerlijkheid” (2 Tim. 2:10). Het feit dat het Paulus duidelijk gemaakt werd dat de Joden van hem geen getuigenis zouden aannemen (Hd. 22:18) doet niets van deze bewogenheid af. De manier waarop Lukas dit allemaal beschrijft laat zien dat hij bijzonder eensgezestes was met de apostel. Het lijkt me daarom aannemelijk dat Lukas in zekere zin erfgenaam geworden is van Paulus' kritische bewogenheid met het Joodse volk. De slotnoot in Rom. 11:31-32 zal Lukas zeker niet ontgaan zijn, de hoop nl. dat „ook zij thans ontferming zouden vinden”.

Een wervend begin

Jeruzalem, de tempel, de priesterdienst en Joodse vroomheid krijgen in het begin van het Lukasevangelie de volle aandacht. Dat dit meer dan entourage is, of een aandachtstrekker voor Joodse lezers, wordt duidelijk als we de inhoud op ons in laten werken. Zacharias en Elisabeth worden geïntroduceerd als ideale representanten van de Joodse priesterklasse: zeer godsdienstige en rechtvaardige mensen. Een onberispelijk priester vervult zijn dienst bij het reukoffer: een entourage van gebed. In dat klimaat verschijnt de engel Gabriël. Passender kan het niet. De Joden onder Lukas' gehoor kunnen zich erkend voelen, ze worden niet afgeschrikt: een wervend begin. Degenen die behept zijn met

het vooroordeel dat het allemaal in het onwetende en syncretistische Galilea begon moeten hun oordeel herzien. Het begon in Jeruzalem. Met zijn tekening van Zacharias in de tempel komt Lukas heel rustig en sympathiek binnen. Dit betekent niet dat Lukas zijn gehoor in de watten blijft leggen. Integendeel, door de ongelovige reactie verderop komt de dreun des te harder aan, maar zo blijft de aandacht gevangen.

Zacharias als spiegel

Verbazing over deze 'resultante' van een priesterleven typeerde ds. H. Smit ²⁾ als genadeloosheid. Hij wees erop dat ook de biddende nieuwtestamentische gemeente faalt in het herkennen van Gods werk (Hand. 12). Abraham, Aäron, David en vele andere voorgangers vielen door de mand. Ik wil dus in Zacharias' reactie een spiegel voor onszelf zien en bescheiden naast hem gaan staan. Ook wij binnen wel eens met de deur op slot. Als we de cultuur van Zacharias bekijken, dringt zich allerlei herkenbaars op dat hem ingekapseld kan hebben om Gods stem niet op te merken. Routine en een steunen op zijn eerbiedwaardige positie bijvoorbeeld. Of juist zijn uitzonderlijke vroomheid (1:6). We kunnen het ook op de kontekst schuiven: al was Zacharias zelf een vrome, in de tempel was de invloed van het sadduceïsme groot. Zo worden ook wij omgeven door een bot materialisme, door gesloten cultuuranalyses, of door het sfeertje dat engelen in de kunst opsluit. Excuses genoeg.

Laten we eerlijk zijn, met Zacharias lopen we gevaar Sadduceeërs in de praktijk te worden. Arglistig is ons hart, juist als we zeggen dat het wel meevalt. Als bijbelvertaler zit ik – net als dominees denk ik – vaak achter een elektronisch schrijftafeltje. Erg handig! Tot welke prijs denk ik wel eens. Ik zag laatst in een Amerikaans tijdschrift een advertentie van een hooggeprezen geestelijk boek. Je zag de schrijfster achter haar computer peinzend en heel geestelijk schuins over het scherm turen. „The things of this earth will grow strangely dim, in the light of His glory and grace” zou je dan willen zingen. Wat voor soort visioenen krijgen we achter het scherm gezeten? Hoe horen we God spreken achter een zacht ratelend toetsenbord?

Terug naar Zacharias. Hij wist geen raad met de aankondiging van nieuwe hoop en opstandingsleven voor zijn huwelijk en voor zijn volk. Maar zouden wij het er beter afbrengen? Ergens zo in opgaan dat je het wezenlijke uit

het oog verliest, dat kennen we toch allemaal. Zacharias vroeg om een teken – dat deden ook Mozes, Gideon en Maria. Dat Zacharias' vraag er een uit ongeloof was concluderen we m.i. wat al te vlotjes. We denken direct aan straf en verontwaardiging. Maar de toon in Gabriëls stem hebben we niet gehoord.

Zwijgen met perspectief

Wat mij vooral opvalt in Gabriëls reactie is dat er rijke woorden als 'blijmare', 'geschieden'³⁾ en 'vervulling'⁴⁾ in voorkomen. Hoe zal dit bij de oplettende (w.s. Joodse) eerste lezer zijn overgekomen? Hij was er al op geattendeerd dat er een Goddelijk 'geschieden' op gang is gekomen. We gaan ervan uit dat, na de introductie van Zacharias en Elisabeth en de woorden „En het geschiedde...” (vs. 8), de oren gespitst zijn. In het hart van Israël, bij het reukofferaltaar, vlak voor het voorhangsel, wordt de komst van een nazireeër, een Godsman aangekondigd. God ziet weer om naar zijn volk, na eeuwen van 'godsverduistering'. Profeten waren er sinds Maleachi niet meer geweest. Uitgerekend met deze profeet neemt God de draad weer op. Met de aankondiging van een profeet als *Elia*, kon het niet lang meer duren. De aandacht van de lezer die de profetieën van Maleachi kent is nu helemaal gespannen. We bevinden ons in een profetisch klimaat. En dan komt het antwoord van Gabriël op ons af: „En zie, gij zult zwijgen...” totdat... de vervulling komt.

En zie... profetie

De woorden „En zie” scheppen een profetisch klimaat. Ze kondigen niet enkel oordeel aan. Trouwens, Gods oordelen houden vaak de belofte in van een nieuw begin. Zo ook hier. De profetische uitdrukking „En (of: want) zie” is hier de eerste van een serie van zeven (!): 1, 20; 1, 31; 1, 36; 1, 44; 1, 47; 2, 10 en 2, 25. Als we deze plaatsen nalopen zien we dat er sprake is van een reeks, die naar een climax leidt.⁵⁾ De uitdrukking „En ik zag en zie” geeft telkens aan: wat je ziet in dit visioen heeft een diepe zin, een bedoeling. Wie eenmaal hierop gespitst is, ziet ook dat het 'zwijgen' meer wil zeggen dan verlegen staan, uitgerangeerd worden. In Gods oordelen liggen beloften. Het mag een vruchtbaar zwijgen worden: „Laat af (zwijg) en weet dat Ik HERE ben.” „De HERE zal voor u strijden en gij zult stil zijn.” Maar bovenal het woord bij Zacharias' naamgenoot komt de lezer voor de geest: „Zwijg, al wat leeft, voor het aangezicht des HEREN, want Hij maakt Zich op uit zijn heilige woning” (Zach. 2:13).⁶⁾ Zie, hier wordt profetie vervuld. Zach. 1 en 2 lopen over van troostrijke beloften, zowel voor Jeruzalem (1:14-17) als voor de volken (2:10)! Lukas hoopte natuurlijk dat vooral *dit* verband opgemerkt werd: „want zie, Ik kom in uw midden wonen, luidt het woord des HEREN, en vele volken zullen te dien dage gemeenschap

zoeken met de HERE en zij zullen Mij tot een volk zijn.”

In de afzondering die Zacharias met zijn vrouw gedeeld zal hebben werd het opgelegde zwijgen 'zwanger' van de geest van Gods heilige profeten. De schande van de onvruchtbaarheid werd weggenomen. Het werd een gelegenheid tot toewijding en stille aanbidding om het omzien van God naar zijn volk. De hoorn des heils, de reddende Koning is in aantocht. In het uitzien naar de komst van die Koning kreeg Zacharias in feite geestelijk zijn stem al terug. Alleen zijn tong moest nog losgemaakt, toen hij beleed: Johannes, „de Here is genadig”. We lezen daar zo makkelijk over heen. Johannes is zijn naam en de verklaring is ons zo vertrouwd, maar dit resolute instemmen met Gabriël is inmiddels ingekleurd door verootmoediging en een steeds meer zich verlustigen in de Here en Zijn wegen. Het is ook zijn eigen belijdenis geworden. Het ontdekkende boek van ds. M.R. van den Berg *Genade een terreinverkenning* (uitg. Van den Berg, Kampen) wil ik hier graag noemen!

Toen Zacharias' tong werd losgemaakt bleek dat zijn hart daar in de stilte al brandend was geworden, zó dat de lofzegging en de profetie eruit 'spoot'. Wat een verschil met zijn reactie in de tempel! Zo werd Zacharias dus weer ten volle een godlover, een ware Israëliet. Een rijke openbaring van Gods genade en barmhartigheid moet daaraan vooraf zijn gegaan. Zie de plaats van de woorden 'omzien' en 'barmhartigheid' in de lofzang van Zacharias, (die ik nu verder voor zichzelf laat spreken). Alleen nog dit. De gezindheid van de vaders, de aartsvaders⁷⁾ en van de heilige profeten zou terugkeren tot de kinderen, d.w.z. tot zijn generatie. Dat zien we in het leven van Zacharias al werkelijkheid worden. Hij kwam na al zijn onberispelijke priesterjaren tot de erkenning dat Jood en heiden van nature gezeten zijn in duisternis en schaduw des doods. Dat is heel wat voor een onberispelijk Joods priester. Niet alleen het land van Zebulon en Naftali, niet alleen het verachte Galilea was in donkerheid gehuld, maar ook het wetsgetrouwe Jeruzalemse Jodendom. Maar voor beide is nu een groot licht opgegaan (Luk. 1:78, 79; Jes. 8:23 vv.).

In deze weg van Zacharias ligt misschien een les voor ons westerse christenen. We zijn theologisch of confessioneel vaak heel goed van de tongriem gesneden. Maar kunnen wij nog stil worden voor God? Wat zien wij als wij ons de weg van Zacharias als spiegel voorhouden? Stel ik zeg: „de wortels van onvruchtbaarheid en godsverduistering”. Dan is er nog een veilige filosofische distantie. Maar als *ikzelf* dichterbij kom kan het pijnlijk worden. Als we met hem eens echt leerden zwijgen; met al onze verlegenheid eens echt op de knieën gingen, wat zou er dan niet allemaal kunnen gebeuren. AAN DE HERE LIGT HET NIET!

Tot besluit

Een hoofdthema van Lukas 1 en 2 bleek het komen van de Here tot zijn tempel (woning) te zijn. Dit thema wordt verderop in het evangelie steeds herhaald, ook in Handelingen. Hier, in hfdst. 1:5-2:40 wordt het omgepeeld door drie profetische, zevenmaal herhaalde, motieven: „En/want zie!” (zie boven); „En het geschiedde” (1:8; 1:23; 1:41; 1:59; 2:1; 2:6; 2:15) en „vervullen” (1:20; 1:41; 1:53; 1:57; 1:67; 2:6; 2:21). Zo blijkt de meest 'universele' evangelist juist bijzondere aandacht voor het Joodse volk (van zijn dagen) te hebben.

Noten

1 Er is wel verondersteld dat de oogziekte, waarop Paulus in Gal. 4:15 doelt, aanleiding was tot het genoemde keerpunt en dat Lukas zich juist toen als 'geliefde geneesheer' heeft doen kennen en dat Lukas toen tot geloof gekomen is. Ook zonder zo'n dubbele arts-patiënt-relatie is er reden genoeg te concluderen tot een vertrouwelijk contact.

2 'Onze genadeloosheid en Gods genade', Opbouw, jrg. 35, no. 20. Mijn dank voor dit wijze artikel.

3 Het is frappant dat de uitdrukking *kai egeneto / egeneto* de zeven (!) keer voorkomt in het gedeelte dat we bestuderen: een profetische vingerwijzing naar het beslissende ingrijpen Gods in de geschiedenis.

4 Evenzo komen vormen van het geladen *plero'o* 'vervullen', zevenmaal voor.

5 Het „want zie” in 2:10 wijst vooruit naar de kribbe als teken, waarmee gezinspeeld wordt op Jes. 1:3. De zevende plaats (2:25) dient als introductie van weer een man te Jeruzalem, maar dan een aan wie geopenbaard wordt dat de heerlijkheid van Israël bestaat in het zijn van een licht voor de heidenen. Hiermee geeft Lukas m.i. een hint dat de weg die Paulus gegaan is een Joodse weg is.

6 Dat Zacharias o.a. de profetieën van zijn naamgenoot overdacht zal hebben kunnen we opmaken uit de parallelle uitdrukking 'hoorn verhogen' in Zach. 1:20 en Luk. 1:69. Zie ook 1 Sam. 2:1, 10; Ps. 89:25; 92:11; 132:17; 148:14.

7 Zo Godet en Geldenhuys. Veel commentatoren schijnen te denken aan 'verzoening tussen vaders en kinderen', maar dat lijkt mij projectie van een eigentijds probleem op de bijbeltekst. Lk. 1:69-73 laat ons zien dat de aartsvaders voor het Joodse besef geen verre grootheden waren.

P.J. van Kampen, Eck en Wiel

Mij geschiede naar uw woord

2. Moeder van een echt mens

Sluit uw oren, als iemand tot u spreekt zonder Jezus Christus te noemen. Hij is uit het geslacht van David, voortgekomen uit Maria, waarlijk geboren. Hij at en dronk, hij is waarlijk vervolgd door Pontius Pilatus, waarlijk gekruisigd en hij stierf terwijl de hemelse, aardse en onderaardse machten toekeken. Hij is ook waarlijk vanuit de doden opgewekt, omdat zijn Vader Hem opwekte.() Als Hij echter in schijn geleden heeft, zoals sommige goddelozen, dat wil zeggen: ongelovigen, zeggen – het zijn mensen die zelf schijn zijn – waarom ben ik dan gevangen, waarom verlang ik dan om tegen de beesten te vechten? Dan sterf ik voor niets. Ja, dan spreek ik leugens over de Heer."

Ignatius van Antiochie

Brief aan de Tralliers, par.9 1)

In het middelpunt van heel (Ignatius') Christenzijn staat het grote mysterie van de incarnatie. Van God in de hemel weten ook de heidenen; het Nieuwe Testament verkondigt God die op aarde kwam.

Helmut Echnach 2)

Medestrijdster tegen Ketteren

Zoals al eerder is geconstateerd, speelt Maria, de Moeder des Heren, al vroeg een grote rol in de Christelijke Kerk. Dat is een uitspraak die je gemakkelijk staven kunt uit vroege werken uit de kerk. Dat is in eerste instantie overigens niet een rol in kunst of liturgie, zoals nu in de Oude Kerken het geval is, maar veeleer bij de ontwikkeling van het Dogma. Ze speelt een rol bij het bestrijden van de ketten! We dienen steeds te beseffen dat de vroege Kerkvaders en voor hen al de Apologeten en nog voor dezen de zgn. "Apostolische Vaders" harde strijd moesten voeren tegenover de zgn. "Doceten" en de Gnostici van het eerste uur. In die strijd speelt Maria dus een rol, want, wat er ook nog meer van haar te zeggen valt, ze is op en top een menselijk wezen! Haar moederschap "staat garant" voor een Christus die echt mens geworden is. We maken een ernstige fout als we zouden menen dat al zo vroeg in de Kerkgeschiedenis de Maagd Maria er steeds maar "met de haren bijgesleept wordt".

Niets is minder waar! Ik herhaal de opmerking uit het vorige artikel, dat de vroege Christenen in hun spreken over Maria eigenlijk over Christus spreken. Ten diepste ging het hun niet om Maria, maar om haar Zoon!

Doceten

In de eerste plaats moesten ze strijden tegen de zgn. Doceten.

"Doceten" waren mensen die met zoveel woorden zeiden dat Jezus wel ogenschijnlijk mens was geweest, maar toch niet echt de menselijke natuur had aangenomen. Hoe zou God Zelf aan de menselijke existentie deel kunnen hebben? In een vroeg Docetisch werk, de apocriefe "Handelingen van Johannes", wordt Jezus afgebeeld, terwijl Hij met de Apostel Johannes in een grot in de Olijfberg een gesprek voert. Op datzelfde ogenblik lijkt het erop – voor oningewijden – dat Hij wordt bespot en gekruisigd op Golgotha! Jezus is geen Lijdende Knecht; Hij gaat de weg van het lijden niet tot het einde! Een Mystagoog is hij, iemand die mensen geestelijke Inwijding wil bezorgen. In dat verband komt er een stukje voor dat we hier citeren, omdat deze "Christus" zegt wie hij is:

"Wie ben ik? Dat zult gij weten, als ik wegga. Wat ik nu schijn te zijn, dat ben ik niet: maar wat ik ben zult ge zien, als ge komt.

Als ge hadt geweten hoe ge lijden moest, had ge de macht ontvangen om niet te lijden.

Ken uw lijden en gij zult de macht hebben niet te lijden.

Dat wat gij niet weet, zal ik zelf u onderwijzen." 3)

Het woord "dokesis", waaraan deze Doceten hun naam ontleen, is het Griekse woord voor "schijn". Jezus is alleen voor ons oog de Ware Mens, de Lijdende, die "in de tuin van de pijn/ verkoos om een Lam te zijn". 4) Uiteindelijk is "de docetische Jezus" als de Griekse goden die in de Hellenistische cultuur van die dagen de "gemakkelijk levenden" heetten, omdat ze door geen enkel lijden ooit aangeraakt werden. Mensen die op deze goden wilden lijken, moesten, naar de opvatting van de Stoïcijnen, een van de filosofische stromingen uit deze eerste eeuwen, eveneens door "a-patheia" gekenmerkt worden; in hun leven moesten ze wezenlijk onaangedaan blijven voor smart en pijn. De oppergod Zeus, die heel geregeld menselijke gedaante aanneemt om een schone sterfelijke vrouw het hof te maken en bij haar kinderen te verwekken is het schoolvoorbeeld van zulk goddelijk "onbekommerd" gedrag! Een andere parallel van de Jezus der Doceten is de Hindoe-god Visjnoe, die, volgens de mythen en legenden, geregeld op aarde komt, in de gedaante van mensen als Rama en Krishna, maar die nooit echt mens wordt, nooit "in onze plaats gaat staan". Tegen zo'n ogenschijnlijk vrome visie – "God kan niet sterven" – gaat echter de eerste lich-

ting Christelijke theologen hevig in. Het centrale Mysterie van de Menswording wordt immers op deze wijze ondraaglijk aangetast.

De twee bekendste namen uit de generatie van "Apostolische Vaders", Clemens van Rome en Ignatius van Antiochie, schrijven in hun brieven vele waarschuwingen tegen deze visie. Bovenaan dit artikel werd een uitspraak van laatstgenoemde geciteerd, maar eerst dienen we hem te introduceren.

Ignatius van Antiochie

Ignatius is de leider van de gemeente van Antiochie. Hij komt in een (min of meer plaatselijke) situatie van vervolging; hij wordt op transport gezet naar Rome, waar hij in de arena zal moeten sterven, door wilde dieren verscheurd. De gelovigen van plaatsen waar zijn route hem langs voert, hebben gewoon vrije toegang tot hem. In hun gebied heerst op dat moment namelijk geen vervolging! In zijn laatste maanden, vermoedelijk in het jaar 110 A.D., bedrijft Ignatius dus nog een stuk "wereldwijd pastoraat". Mede naar aanleiding van wat hij van deze mensen verneemt schrijft hij een aantal gemeenten onderweg een serie brieven, waarvan er negen overgebleven zijn. De brieven gaan over een aantal uiteenlopende zaken, maar in een aantal ervan komen waarschuwingen voor tegen de Docetische dwaling.

In zijn Brief aan de Efeziërs schrijft hij: "Sommigen hebben de gewoonte met boosaardig bedrog de Naam met zich mee te dragen. Tegelijk doen ze dingen die Gode onwaardig zijn. U moet voor deze mensen uit de weg gaan als voor wilde beesten. Het zijn dolle honden die in het geheim bijten. U moet zich voor deze mensen wachten als voor hen die een moeilijk te genezen ziekte hebben. Er is een arts, vleselijk en geestelijk, geboren en ongeboren, God in het vlees gekomen, in de dood waarachtig levend, zowel van Maria als God afkomstig, eerst onderworpen aan het lijden, toen niet meer in staat te lijden: Jezus Christus onze Heer." (paragraaf 9)

Jezus Christus heet ook "onze God" (inleiding op Efeziërs), Hij heet ons "onwankelijk leven" (Efez. III.2) en is in de Brieven van Ignatius ontwijfelbaar "Gods Zoon". Zo lezen we ook dit citaat, aan het eind van de brief aan de Efeziërs: "Onze God immers, Jezus de Christus, werd ontvangen door Maria naar Gods bestel uit het nageslacht van David en de Heilige Geest. Hij werd geboren en gedoopt opdat Hij door het lijden het water zou reinigen.

De maagdelijkheid van Maria echter en het voortbrengen van Jezus bleef de heerser van de wereld verbor-gen." (XVIII.2; XIX.1)

In die uitspraken schuilen inderdaad elementen die in latere ontwikkelingen van de Christologie soms wat zijn veranderd; zo lezen we in zijn geschriften van "het bloed van God" en "het lijden Gods", zaken die wij vreemd en onjuist achten. Je kunt vroege theologen echter niet binden aan leeruitspraken en inzichten of aan een gegroeide "rechtzinnigheid" van later tijden! We volstaan met op te merken dat in het jaar 110 al uitspraken werden gedaan, waarin de spanning tussen Christus' aardse, menselijke, bestaan en zijn goddelijke oorsprong goed worden aangegeven. Maar, zegt Ignatius en de vroege Kerk zegt het hem na, zowel die goddelijke als die menselijke kant moet je allebei vasthouden! En in dat verband worden Maria als de Moeder van de "menselijke Jezus" en de Heilige Geest als de Oorsprong van de Goddelijke Christus bij elkaar gebracht en mogen ze ook nooit van elkaar worden "losgekoppeld". En in de strijd tegen de Doceten wordt steeds weer een beroep op Maria gedaan, een vrouw van vlees en bloed, vertegenwoordigster van de mensheid. Geen enkel ander mens heeft zo dicht aan het Grote Geheim geraakt als zij... Christus de Middelaar is in die positie, niet omdat Hij als bemiddelaar tussen "twee partijen" staat, maar omdat Hij "van vaderskant" "het Gode gelijk zijn" kent, en "van moederskant" ons mensen in alles gelijk is geworden, uitgenomen de zonde.

Gnostiek

Het is voor ons van groot belang te beseffen dat in de eerste eeuwen van het bestaan van de Kerk het niet zozeer Christus' "goddelijke kant", maar zijn waarachtig menszijn was, dat op allerlei manier "onder vuur lag". Tweeduizend jaar later is dat voor ons geheel anders; daar wordt van Jezus vaak een bij uitstek menselijke figuur gemaakt. (Maar ook in onze tijd zou zich wel weer eens een kentering kunnen voordoen, als ik me niet vergis. Er is in onze tijd immers een onmiskenbare groei van gnostieke invloed te bespeuren.)

De grote vijand van de Christelijke kerk is steeds de Gnostiek geweest. Ook in de Gnostiek, zoals die zich in de eerste eeuwen van de Christelijke Kerkgeschiedenis gaat ontwikkelen, treffen we steeds opnieuw accent op "de goddelijke Christus". Steeds opnieuw gaat het bij "de Christus" om een soort "boven-historische", boven de geschiedenis uit zwevende "kosmische Christus". Hij is een "Joachim Stillier-achtige" persoon, zoals de hoofdpersoon van een van de boeken van Hubert Lampo, een schimmig wezen dat de tijd doorgaat en het leven van steeds nieuwe generaties in

en uitgaat. Hij wordt dan een persoon, zoals we zien in een paar beroemde schilderijen van de nog niet lang geleden overleden Spanjaard Salvador Dali. Op zo'n heel bekend geworden schilderij, in het Museum in Glasgow, zweeft een gekruisigde man boven de aarde en de zee; het kruis staat niet stevig in de grond geworteld! Op andere werken van Dali hangt de gekruisigde niet met spijkers aan een gemeen ogend kruis, maar hangt hij – kennelijk zonder lijden – aan de kruisbalken gekleefd... Gnostieke schilderijen zijn het, zoals ook al blijkt uit een versie die hij heeft gemaakt van Leonardo da Vinci's beroemde muurschildering "Het Laatste Avondmaal". Bij Dali zit Christus daar met zijn leerlingen aan tafel, mens onder de mensen, maar hij blijkt volstrekt doorschijnend! Hier zit niet een Persoon die in alles aan ons gelijk is geworden, uitgenomen de zonde. (Hebreeën 2:16-18 en 4:14-16)

Dat wat betreft schilderkunst en literatuur. Wie de werken van een Gnosticus als de stichter van de Antroposofie, Rudolf Steiner, leest komt hetzelfde verschijnsel tegen. Waar Steiner over de Heer spreekt, b.v. in zijn commentaar op het Evangelie van Mattheus, blijkt zijn volstrekt gnostieke gezindheid. Hij spreekt bij de doop in de Jordaan over de "Christusgeest" die op de mens Jezus van Nazareth neerdaalt. Deze Jezus heeft in de vele levens die achter hem liggen – Steiner predikt de leer van de Reïncarnatie – een hoge graad van zuiverheid verkregen. Als de Christusgeest op hem neerdaalt, is het goddelijke op Hem. Aan het kruis verlaat die goddelijke geest hem echter – God kan niet sterven – en zegt Hij aan het kruis: "Mijn God, mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?"...

Tegenover die Gnostieke predikers leerden dus de Christenen in de Vroege Kerk om de aardse werkelijkheid in Jezus' leven als wapen aan te wenden. Daarom heet het in het Apostolicum: "Die geleden heeft onder Pontius Pilatus, is gestorven en begraven" want het kruis stond opgericht in ruimte en tijd, toen en toen op deze aarde. Het is echt zintuiglijk waarneembaar geweest.

Zoals Dr. Francis Schaeffer placht te zeggen, het kruis was zo echt dat je, als je erbij had gestaan, je handen had kunnen openhalen aan de splinters. Christus heeft niet op een plaats boven ruimte en tijd zwevend zich als Christusgeest gemanifesteerd. Hij werd mens, die bij zijn moeder heeft gedronken, die een spijsverteringskanaal had en die moe, verdrietig of neerslachtig kon zijn. Daarom wordt ook al meteen in het Evangelie van Mattheus de komst van de Heiland – in de volheid des tijds, Galaten 4:4 – verbonden met de tijd van keizer Augustus en Quirinius, die het bewind over Syrië voerde. Het is geen boventijdelijke

gebeurtenis. Daarom ook spreekt de Kerk de Schrift na: "geboren uit de maagd Maria". In die zin zoeken ook wij nu, bijna 20 eeuwen later, nog steeds naar de juiste woorden om het Geheimenis van Kerst, van de Menswording, goed te verwoorden.

Terugkerend tot Maria, moeten we opmerken dat "Christus niet los verkrijgbaar is"! Wie Hem aanneemt zal ook plaats moeten maken voor zijn Moeder, omdat Hij – alleen door haar – onze Broeder geworden is.

Noten:

1. Geciteerd uit: A.F.J. Klijn. **Apostolische Vaders**. 1. Kok, Kampen. 1981. pp.81,82.
2. H. Echternach. **Kerkvaders, ketters en Concilies**. Ten Have, Utrecht. 1965. p.15.
3. Ontleend aan W. Sanday. **Christologies Ancient and Modern**. Oxford University Press, Oxford. 1910.p.9.
4. Het kan nauwelijks toeval zijn dat ook in de Koran wordt ontkend dat Jezus echt aan het kruis is gestorven. Hij is niet gestorven, want Allah zal zijn gunstgenoten niet op deze manier aan hun einde laten komen. Voor de mensen niet op merken werd in Jezus' plaats een ander, vermoedelijk was het Simon van Cyrene, gekruisigd. De passage die hierover gaat is Soera (hoofdstuk) 4:154/155 en volgende: "Nee, God heeft ze verzegeld wegens hun ongeloof en niet geloven zij, tenzij weinig. En wegens hun ongeloof en hun uitspreken van ontzaglijke laster over Maria. En wegens hun zeggen: wij hebben gedood de Messias Jezus, zoon van Maria, boodschapper van God.- Maar niet hebben zij hem gekruisigd, want voor hen werd een schijnbeeld van hem gemaakt. Ontleend aan G. Parrinder. **Jezus in de Koran**. Bosch en Keuning, Baarn. z.j. p.89. In voetnoot 663 van "The Holy Qur'an", editie Yusuf Ali, bij dit vers uit de Koran wordt rechtstreeks naar de visie van de Doceten verwezen, alsook naar die van de Basilianen een Gnostieke sekte...

Late Kerstboodschap

Voor hen, voor wie geen Kerstboom werd verlicht, voor wie Kerstavond donker is gebleven, aan wie geen Kerstboodschap werd doorgegeven, voor hen heeft Kerstmis nog dit laat bericht:

Nog is de stal van Bethlehem verlicht. Nog kunt ge gaan, nog is de deur niet dicht.

Jaap Kroonenburg

T. Hoekstra, Zwolle

Hier geldt geen adel, staat noch pracht

De kathedraal van Canterbury is eeuwenlang een bekend pelgrimsoord geweest. In 1170 werd daar namelijk aartsbisschop Thomas à Becket vermoord en enkele jaren later werd hij heilig verklaard. Aan de uitgesleten steen is nog te zien waar de pelgrims neerknielden.

Het is een indrukwekkende kathedraal; heel groot, prachtig gebouwd. Je ziet er onder andere praalgraven van allerlei kerkvorsten. En in een aparte afdeling hangen de vaandels van regimenten die in verschillende oorlogen hebben gevochten. Ergens, ongeveer in het midden van de kathedraal staat een tafel waarop een eenvoudig losbladig boek ligt. Op de eerste bladzijde staat dat het bedoeld is om de herinnering levend te houden aan martelaren en heiligen van onze eigen tijd. Ik bladerde erin en stakte bij een wat vage, niet erg duidelijke foto van een eenvoudige priester: pater Kolbe, een man voor wie ik een intense bewondering koester. Mag ik u nóg eens van hem vertellen?

Pater Kolbe, een Franciscan, werd geboren in 1894. Voor de Tweede Wereldoorlog werkte hij als missionaris in Japan, maar in augustus 1941 stierf hij in de hongerbunker van Auschwitz. Dat kwam zo: er was een gevangene ontvlucht en de gebruikelijke straf was dat tien andere gevangenen tot de hongerdood werden veroordeeld. En ook deze keer telde de S.S. willekeurig tien man af uit het 'blok' van de vluchteling. Eén van hen was de gevangene F. Gajowniczek. Hij had vrouw en kinderen en begon te huilen; hij kón niet sterven. Toen trad pater Kolbe naar voren en verzocht zijn plaats in te mogen nemen. Als argument voerde hij aan dat hij toch niet meer arbeidsgeschikt was. Dat was duidelijk een voorwendsel, maar blijkbaar was zelfs de S.S. onder de indruk: gevangene nr. 16670 mocht de plaats innemen van gevangene nr. 5659. De laatste heeft de oorlog overleefd en is bij zijn vrouw en kinderen teruggekeerd. Kolbe en de anderen (die men ook nog gedeeltelijk de beenderen brak) werden naakt in de betonnen cel gestopt. Die cel was volkomen leeg en had geen ramen. Ze kregen absoluut geen voedsel, zelfs water werd hun geweigerd; ze stierven op een afschuwelijke manier. Pater Maximiliaan is zijn medegevangenen tot steun en troost geweest. De SS-ers konden zijn aanblik niet verdragen. Toen er een keer een aantal verhongerden naar buiten werd gedragen, schreeuwden ze Kolbe toe: „Kijk naar de grond, niet naar ons”. Hij stierf hun te langzaam; misschien

ook heeft zijn houding zoveel respect afgedwongen dat ze hem deze laatste gunst verleenden: ze gaven hem eindelijk een injectie.

En deze pater wordt nu nog in herinnering gehouden, daar in die prachtige kathedraal. Terecht wordt hij als een martelaar van onze tijd geëerd, een grote in het koninkrijk van onze Heer. Hij heeft geleefd en is gestorven in dienst van zijn Heer en ten dienste van zijn medemensen, een navolger van Christus. Geen praalgraf voor hem, helemaal zelfs geen graf waar pelgrims kunnen neerknielen. Slechts een korte vermelding in een eenvoudig boek. Zoals ook zijn leven was: in eenvoud.

Van deze eenvoud spreekt ook Vondel. U vindt dat in de 'Rei van Edelingen', Gijsbrecht van Aemstel, einde tweede bedrijf. Daar leest u over onze Heiland die in Bethlehem geboren werd als:

*Het kind waarvoor een ster verrijst,
Die wijzen met haar stralen wijst
De donkre plaats van zijn geboorte,
En leidt ze in Davids oude poorte.*

Tegen het einde van de rei lezen we:

*Hier is de wijsheid ongeacht;
Hier geldt geen adel, staat noch
pracht.
De hemel heeft het klein verkoren.
Al wie door ootmoed wordt herbo-
ren,
Is van het hemelse geslacht.*

De beroemde toneelspeler Albert van Dalsen heeft gezegd dat één van de belangrijkste thema's in dit toneelstuk is: de tegenstelling tussen de ondergang van aardse grootheid en de blijvende betekenis van eeuwige waarden als nederigheid en overgave aan Gods leiding. En hoe nederig is de geboorte van onze Heiland:

*'t Gevogelt, dat op wieken zweeft,
Zijn nest, de vos zijn hollen heeft,
En woont in bergen, en in bossen:
Een stal van ezelen en ossen
Den Schepper nauwlijks herberg
geeft.
De kribbe Hem een wieg verstrekt,
Die 't aardrijk met de hemel dekt,
En aan elk dier bestelt zijn voeder.
O, Kind, Gij zijt, gelijk uw moeder,
Met pracht noch hovaardij bekleet.
Hier voert de neergedaalde God
De trotse wereld om met spot
In zijn triomf, ten smaad der hoven:
Het needrig hart voert Hij naar bo-
ven
Met Hem in 't hooggebouwde slot.*

Dat was één van de lessen die Vondel

in zijn toneelstuk neerlegde. Dat moest ook Gijsbrecht van Aemstel leren. Het prachtige, rijke Amsterdam ging in vlammen ten onder; sterke vestingmuren konden geen bescherming bieden. Gijsbrecht moest leren het kruis te aanvaarden dat God hem oplegde. Maar... hij mocht zeker zijn van een goede toekomst. Dat werd hem beloofd door de engel Gabriël die eraan toevoegde: „De Opperste beleidt zijn zaken wonderbaar.” Dat wil zeggen: De mens kan Gods leiding niet doorgronden, maar moet die gewillig aanvaarden. In eenvoud. Zoals de Here Jezus zelf daarvan het voorbeeld gaf.

Dat herkennen we ook in de kathedraal van Canterbury. Niet dat geweldige bouwwerk is van blijvende waarde. Wél wat pater Kolbe in navolging van Christus heeft gedaan. En dat staat niet alleen opgetekend in een boek hier op aarde. Ook in de hemel weet men ervan. Wat zou ik die man daar graag eens ontmoeten!

Ik wens u goede Kerstdagen en een gezegend nieuw jaar.

De eersten

O God,
U bent een groot en onbegrijpelijk
God.

Op het hoogtepunt van de
geschiedenis,
als uw Zoon in het vlees
verschijnt,
kiest U schaapherders, ruwe
kerels,
bekend om hun sterke verhalen,
onbetrouwbare fantasten,
uit als éérste getuigen.

Op het keerpunt van de
geschiedenis,
als het Licht in de duisternis
schijnt,
benadert U occultisten via hun
horoscopen.
Astrologen, geleid door een ster,
zijn de eersten
die de Koning hun hulde bewijzen.

Heer,
ik aanbid uw wijsheid,
ik loof U
om de onbegrijpelijkheid van uw
genade.

Uit: 'Emmaüsganger' van Johan
Klein
(zojuist verschenen bij Buijten &
Schipperheijn)

H.R.S. van der Veen, Hoogeveen

Sabbat en zondag (1)

Achter deze beide termen zit een problematiek die intrigerend genoemd kan worden. We hebben te maken met een belangrijke kwestie. Het gaat immers om onze wekelijkse 'vierdag'. Wat zegt de Schrift er over, hoe is de verhouding van sabbat en zondag en wat is onze kijk op dit alles. Terwijl veel agenda's de week met de maandag laten beginnen, geloven wij wél aan de zondag als de eerste dag van de week, die voor ons veel méér betekent dan alleen de kerkgang.

Israël en de Sabbat

Al direkt aan het begin van de Bijbel, nl. in Gen. 2:2 en 3 is sprake van God, die op de zevende dag het werk voltooid had, dat Hij gemaakt had. Hij rustte op die dag, zegende en heiligde die, omdat Hij daarop gerust heeft van al het werk, dat God scheppende tot stand had gebracht. De sabbat werd niet lang na de Uittocht uit Egypte aan Israël gegeven, omdat deze dag wezenlijk deel uitmaakt van de bevrijding. In Exodus 16 lezen wij hoe Israël in de woestijn Sin gevoed werd met manna. Op de zesde dag verzamelden zij tweemaal zoveel brood. Want de Here had gezegd volgens Ex. 16:23 „Morgen is het een rustdag, een heilige sabbat voor de Here.” Degenen die toch op zichzelf vertrouwden en op de zevende dag manna wilden verzamelen, kwamen beschaamd uit en vonden het niet. Nog vóórdat de Israëlieten de openbaring op de Sinaï ontvingen, gebod God hen de sabbat te bewaren en te heiligen. Volgens de overlevering gebeurde dat te Mara (Ex. 15:25), met nog een aantal andere geboden, zoals het eren van vader en moeder.

Toch wordt de speciale band tussen Israël en de sabbat tijdens de wetgeving op de Sinaï bevestigd (Ex. 20:8-10), terwijl in vs. 11 de herinnering aan God als Schepper en Zijn rusten op de zevende dag de reden is, om de sabbat in navolging van de Schepper te gedenken.

Zoals de Here de sabbatdag heiligde, zo krijgt Israël de opdracht die dag te heiligen, d.w.z. af te zonderen als een bijzondere dag. Maar die afzondering vindt plaats met het doel alle dagen te heiligen. Het komt er op neer dat de mens tot levensheiliging aangezet wordt. Want heiliging is een roeping en de sabbat herinnert hieraan. Deze feestelijke dag is vanouds een moment van rust en tevens een bron van hoop voor de toekomst. Samenvattend kan gezegd worden, dat iedere sabbat die Israël in ere houdt, Gods verbond aan Israël steeds opnieuw bevestigd wordt. Daarmee erkent het volk God als Zijn *Schepper, Wetgever, Bevrijder en Verlosser*.

De liturgie van de sabbat ziet er dan ook als volgt uit: aan het begin van de sabbat wordt herdacht hoe Mozes de Torah als een geschenk op de Sinaï ontvangt. Na de Torahlezing klinkt het thema 'verlossing' door in het gebed met de volgende wens: „En dat U ons in vreugde doet optrekken naar ons land en ons plant in ons gebied, opdat wij daar voor U onze verplichte offers zullen bereiden.” Vlak voor het einde van de sabbat, wordt het verlangen naar verlossing scherper geuit: „Gij zijt één en Uw Naam is één. *Mogen de zonen van Jacob op de sabbat rusten*. Laat Uw kinderen het erkennen en weten dat hun rust van U uitgaat en dat zij door hun rust Uw Naam heiligen.”

In Ex. 31:12-17 wordt de Israëlieten en hun *nageslacht* geboden de sabbatten te onderhouden, door ze te vieren als een altoosdurend verbond. In vers 17 wordt het verband gelegd met God de Schepper die op de zevende dag heeft gerust en adem geschept.

In Deut. 5 wordt het verbond dat de Here op de berg Horeb met Israël gesloten heeft hen voor ogen gesteld, „niet met onze vaders, maar met ons zoals we hier heden allen in leven zijn” (vs. 3). Dan volgen de Tien Woorden, waaronder het vierde: Onderhoud de sabbatdag, terwijl dit Woord uitloopt in de motivering: „Gij zult gedenken, dat gij dienstknechten in het land Egypte geweest zijt, en dat de Here Uw God u vandaar heeft uitgeleid met een sterke hand en met een uitgestrekte arm; daarom moeten uw dienstknecht en uw dienstmaagd rusten zoals gij” (vs. 15).

Zo wordt Israël het besef ingescherpt net als hun voorvaders op doortocht te zijn en op weg naar *bevrijding*. Ik wees er al op dat de sabbat een feestdag is. Het is dan ook niet toegestaan op deze dag te treuren. Het psalmlied voor de dag van de sabbat (psalm 92) geeft onomwonden weer dat het *'goed is om de Here te loven'*, en „Gij, Here, hebt mij verheugd door uw daden, over de werken uwer handen zal ik jubelen.”

Een sabbat wordt feestelijk gemaakt door te danken met psalmen bij snarenspel. De wijze bemerkt de Here in de hoogte en ziet de vijanden uiteenstuiven. De rechtvaardige zal groeien als een palmboom en met hem in meervoud geplant zijn om tot in ouderdom vruchten te dragen en te verkondigen dat de Here waarachtig is. Zoals in deze sabbatpsalm *de blijdschap* opbloeit, zo lezen we in Jes. 58:13-14, dat het een religieuze plicht voor Israël is om zich gedurende de sabbat te *verheugen*: „Indien gij niet over de sabbat heenloopt door uw zaken te

doen op mijn heilige dag, maar de sabbat een *verlustiging* noemt, de heilige dag des Heren van gewicht, en die eerst door niet uw gangbare bezigheden te doen, noch uw zaken te behartigen, of ijdele taal uit te slaan, dan zult gij u *verlustigen in de Here*. Ik zal u doen rijden over de hoogten van de aarde en Ik zal u het erfdeel van uw vader Jacob doen genieten.”

In dit Schriftgedeelte komt niet alleen uit dat de Israëlieten zich op de sabbat in de Here moeten verlustigen, maar ook wat het volk op deze dag niet mag doen. Via enkele andere schriftplaatsen gaan we na welke *voorschriften* God aan Israël had gegeven inzake de sabbat. Volgens Lev. 23:3 moest er een *heilige samenkomst* gehouden worden en mocht *generlei arbeid* verricht worden. Wat we daaronder moeten verstaan, verduidelijken de volgende teksten: Ex. 16:29 „Niemand mag zijn plaats verlaten.” Ex. 34:21 „Ook in de ploegtijd en de oogst zult gij de rustdag houden.” Ex. 35:3 „Gij zult in geen van uw woningen vuur ontsteken.” Num. 15:32 „niet hout-sprokkelen.” De profeet Amos (8:5) voegt er zakendoen aan toe (zie ook Jes. 58:13). Jer. 17:21, 22 „Geen last dragen, door de poorten van Jeruzalem binnenbrengen of uit uw huizen naar buiten brengen. Neh. 13:15 e.v.v. noemt het persen van wijn, het beladen van lastdieren en het verkopen van levensmiddelen.”

Uit rabbijnse geschriften wordt duidelijk dat er een ontwikkeling op gang gekomen is van strikte nadruk op de heiligheid van de sabbat in de 3e eeuw voor Chr. naar absolute voorrang voor het behoud van mensenlevens in de 1e-2e eeuw na Chr.

Zo brengt dit laatste element van bevrijdend handelen ons toch weer heel dicht bij het vreugdevolle karakter van de sabbat.

Jezus en de Sabbat

Wij kunnen nu een soepele overgang maken naar het Nieuwe Testament, omdat ook uit de vier evangeliën duidelijk wordt dat de *zorg voor het mensenleven* uitstijgt boven de sabbatsrust. Een goed voorbeeld hiervan vinden we in Matth. 12:9-14, waar de Farizeeën Jezus de vraag voorleggen of *het geoorloofd is om op de sabbat te genezen*, om Hem aan te klagen. Jezus' antwoord verwijst naar een gerechtvaardigde handeling: iedereen wiens schaap op sabbat in een put valt, zal het grijpen en eruit trekken. Hoeveel gaat niet een mens een schaap te boven? *Daarom is het geoorloofd op de sabbat wél te doen*. Jezus vraagt de man met de verdorde hand slechts die hand uit te strekken,

waarna deze weer gezond wordt. Jezus verricht geen enkele handeling. Toch spannen de Farizeeën tegen Hem samen, teneinde Hem om te brengen.

In Matth. 12:1-8 wordt het aren plukken op sabbat door de discipelen door Jezus zonder meer verdedigd en Hij wijst de Farizeeën op David en zijn mannen die het huis Gods binnengingen en van de toonbroden aten, omdat ze honger hadden; op de dagelijkse offerdienst in de tempel die boven de heiligheid van de sabbat ging, en op de barmhartigheid waar God om vraagt boven offeranden (Hos. 6:6). *Want de Zoon des mensen is Heer over de sabbat.*

Marcus vermeldt in het eerste hoofdstuk vers 21-28, dat Jezus *op de sabbat* in Kapernaüm naar de synagoge ging en leerde. Hij verricht daar de genezing van een bezetene. Het volk reageert opgewonden. Diezelfde sabbat geneest Jezus de schoonmoeder van Simon, door haar hand te vatten en haar op te richten. Er is geen spoor van verzet. Dat is wel het geval in Marc. 2:23-28, als het evenals in Matth. 12 over het aren plukken gaat. Jezus' antwoord aan de Farizeeën eindigt in Marc. 2:27, 28 met de wonderbaarlijke uitspraak: *„De sabbat is gemaakt om de mens en niet de mens om de sabbat.* Alzo is de Zoon des mensen heer over de sabbat.”

Twee andere genezingen op sabbat komen in Lucas voor. In hoofdstuk 13 vanaf vers 11 wordt beschreven hoe een vrouw al 18 jaar verkromd was. Jezus geneest haar door handoplegging. De overste van de synagoge neemt het Jezus kwalijk, dat Hij op de sabbat geneest. Er zijn zes dagen om te werken en dan kunnen mensen zich laten genezen. Jezus gaat er tegen in door op te merken dat *ieder op sabbat zijn os of ezel van de kribbe losmaakt* om ze te laten drinken. Deze vrouw moest losgemaakt worden van de duivelse band. Zijn tegenstanders schamen zich nu en de menigte is blij. De tweede genezing op sabbat wordt ons voorgehouden in Luc. 14:1-6. Jezus is in het huis van een Farizees leidsman gekomen om brood te eten. Daar bevindt zich een waterzuchtig mens. Jezus stelt de wetgeleerden en Farizeeën nu zelf voor het blok: „Is het geoorloofd op de sabbat te genezen of niet? En zij hielden zich stil. Jezus vatte de waterzuchtige bij de hand, genas hem en liet hem gaan.” Ieder zal toch zijn zoon of een os die in een put valt er uittrekken ook op de sabbat. „En zij waren niet in staat iets daartegen in te brengen.” We lezen hier niets van verzet van de kant van de Farizeeën, terwijl dat wel zo is bij Mattheüs en Marcus in de geschiedenis van de man met de verdorde hand. In het Johannes-evangelie komen twee sabbat-verhalen voor, die niet in de andere evangeliën worden beschreven, maar wel een zekere overeenkomst vertonen. Het zijn allebei genezingen, terwijl Johannes op geheel eigen wijze beschrijft hoe Jezus

daarover in conflict komt met de 'Joden'. In Johannes 5:1-18 treffen we het verhaal aan van de verlamde man bij Bethesda. Jezus geneest hem door te bevelen: *„Sta op, neem uw matras op en wandel.”* De man wordt gezond en doet wat Jezus zegt. Hierop volgt een discussie met de Joden over het dragen van zijn matras op de sabbat, wat een schending inhoudt. In Joh. 9 lezen we het verhaal van de blindgeborene. Jezus geneest hem door slijk te maken van speeksel, waarmee hij de ogen van de man bestrijkt.

Daarna krijgt hij de opdracht van Jezus zich te wassen in het badwater Siloam en hierop treedt de genezing in. Zijn burens begrijpen er niets van en brengen hem bij de Farizeeën, waarna Johannes de opmerkelijke zin schrijft: *„Nu was het sabbat op de dag, dat Jezus het slijk maakte en zijn ogen opende.”* Het maken van een geneesmiddel op sabbat is verboden, wanneer er geen sprake is van levensgevaar. Maar Jezus verklaart zijn gedrag in beide verhalen door te wijzen op de *noodzaak tot werken*. Na de discussie met de Joden in Joh. 5, staat er in vers 16 en 17: „De Joden wilden Jezus vervolgen, omdat Hij deze dingen op sabbat deed. Maar Hij antwoordde hun: *Mijn Vader werkt tot nu toe en Ik werk ook.*” Vóórdat de genezing van de blindgeborene en het gesprek daarover plaats vindt, wordt hetzelfde thema door Jezus aangeroerd in Joh. 9:4 en 5: „Wij moeten werken de werken van Hem, die Mij gezonden heeft, zolang het dag is; er komt een nacht, waarin niemand werken kan. Zolang Ik in de wereld ben, ben Ik het licht der wereld.” *Dag en licht* onthult de betekenis van de genezing van de blinde. In een gesprek met de Joden over de wet komt Jezus terug op zijn eerste genezing op sabbat met de woorden: „Als een mens op sabbat de besnijdenis ontvangt, opdat de wet van Mozes niet geschonden wordt, zijt gij dan op mij vertoornd, omdat Ik *op sabbat een gehele mens gezond gemaakt heb?*” (Joh. 7:23). Eén klein deeltje gaat de sabbat te boven, hoeveel te meer het redden van héél het leven!

Eén héél bijzondere sabbat wordt door alle vier de evangelisten beschreven op een wijze, die hun houding jegens de Joodse sabbat weerspiegelt. Het is de rustdag tussen Jezus' dood en opstanding. In Luc. 23:50-24:1 vraagt Jozef van Arimathéa Pilatus om het lichaam van Jezus. „En het was de dag der voorbereiding en de sabbat brak aan. En de vrouwen die met Hem uit Galilea gekomen waren, *rustten op de sabbat naar het gebod.* Maar op de eerste dag der week gingen zij vroeg in de morgen met hun specerijen naar het graf.” Hier valt de stille nadruk op het onderhouden van de sabbat. In Marcus 15:42-16:1 wordt ook gesproken over de voorbereiding, maar er wordt nog even een uitleg aan toegevoegd, nl. „dat is de voor-sabbat.” Ook een verschil met Lucas is, dat Marcus niet schrijft over het rusten op sabbat, maar slechts deze zin bezigt:

„En toen de sabbat voorbij was, kochten de vrouwen specerijen om Hem te zalven.”

Mattheüs volgt Marcus in grote lijnen. Het rusten wordt niet vermeld, terwijl ook de zorg van de vrouwen voor Jezus niet aangeroerd wordt. Alleen hoofdstuk 28 opent met de zin: *„Laat na de sabbat...”*

In Joh. 19:31 lezen we: „De Joden dan, daar het Voorbereiding was en de lichamen niet op sabbat aan het kruis mochten blijven – want *de dag van die sabbat was groot* – vroegen Pilatus, dat hun benen gebroken en zij weggenomen zouden worden.” En in vers 42 schrijft Johannes: „Jozef en Nicodémus legden Jezus in een nieuw graf, wegens de Voorbereiding der Joden, omdat het graf dichtbij was.”

De heiliging van de sabbat is voor Johannes een zaak van de Joden.

wordt vervolgd

De tijd te lijf

de tijd te lijf
met onzinnige wapens
met hippies
en met raketten naar de maan.

de tijd te lijf met een verhaal uit een
oud boek
– en zij gingen haastig
en vonden Maria en Jozef
en het Kindeke liggende in de kribbe
–

de tijd te lijf
niet met vrome betweterij
niet met vals sentiment
niet met aandoenlijke liederen.

de tijd te lijf met gevouwen handen
want het woord werd vlees.
in den beginne was het woord
alle dingen zijn door het woord
geworden.
in het woord was leven
en het leven was het licht der
mensen.

het vleesgeworden woord gaat de
tijd te lijf
zij het in leven zij het in sterven
nu weet ik dat ik zwijgen moet.
Heer Jezus
kom
in mijn hart
en ga ook voor mij de tijd te lijf.

ELISABETH WIJNANDS

H. Algra, Den Helder

Achter gesloten deuren...

Een lid van een van onze kerken bezoekt al een aantal jaren regelmatig kerkdiensten in een Huis van Bewaring. Voor veel 'Opbouw'-lezers is dit een volkomen onbekend terrein. Reden om eens gewapend met pen en papier op onderzoek uit te gaan. Hoe kom je in aanraking met deze kerkdiensten? Hoe verloopt zo'n dienst? Kunnen we als kerken iets doen voor de mensen in gevangenissen of huizen van bewaring? Een impressie door de ogen van een gemeentelid. Af en toe gaan de deuren even open....

Hoe kwam u in aanraking met deze diensten?

Dat gebeurde eigenlijk heel gewoon. Normaal kom je met die diensten eigenlijk helemaal niet in aanraking, misschien weet je niet eens dat er in de gevangenis ook kerkdiensten worden gehouden. Ik had er wel eens van gehoord en dat had me nieuwsgierig gemaakt. Op een gegeven ogenblik ontmoette ik een predikant die in het Huis van Bewaring werkte. Het bleek dat er iedere zondag vrijwilligers waren die daar de kerkdiensten bijwoonden. Die vrijwilligers vormden een soort evangelisatie-groepje. Ik hoorde dat de kontakten met mensen 'buiten de muur' op prijs werden gesteld. Van het één komt het ander en zo ben ik er min of meer vanzelf ingerold.

Hoe verloopt zo'n kerkdienst? Is het vergelijkbaar met onze gereformeerde kerkdiensten?

Voor de kerkdienst drinken we met elkaar koffie. Er zijn dan meestal zo'n 12 vrijwilligers, uit allerlei kerken. Vaak is er ook een koor. Tijdens dat koffiedrinken is er al even iets van contact. Je geeft elkaar ook een hand. De 'echte' kerkdienst begint (net als onze diensten) met votum en zegen-groet. Maar er zijn natuurlijk ook verschillen. Om te beginnen zijn er bij de diensten die ik bijwoon alleen mannen. Er wordt veel gezongen en dan natuurlijk niet alleen uit het psalmboek of het Liedboek. Sommige gevangenen hebben hun eigen herinnering aan liederen en dat kan net zo goed van Johannes de Heer zijn. Je kunt je wel voorstellen dat een lied als 'Ik zie een poort wijd open staan' ook wel eens hilariteit oproept....De preek is natuurlijk ook anders. In ieder geval veel korter. Aan het eind krijgen de bezoekers van de kerkdienst een bloem als groet van enkele kerkelijke gemeenten in de omgeving. Soms word je persoonlijk bedankt door een gedetineerde. Hij was kennelijk blij dat je de dienst ook bijwoonde.

U hebt dus al contact met de mensen vóórdat de kerkdienst begint. Waar hebt u het dan over? Want ik kan me voorstellen dat een gesprek over het weer niet erg aanslaat.

Je kijkt eerst of je iets kunt doen. Kof-

fie inschenken, bijvoorbeeld. Daarna ga je ergens zitten. Als je naast iemand zit, komt er soms een gesprek op gang. Als je iemand voor het eerst ziet, vraag je bijvoorbeeld of hij hier al langer zit. In het begin wilde ik dat wel eens teveel, want je wilt graag iets goeds zeggen. Dat lukt natuurlijk lang niet altijd. Eerst moet er vertrouwen zijn. Op den duur ken je een aantal mensen en dan wordt een gesprek gemakkelijker. Tijdens de dienst zit je als bezoeker gewoon tussen de gedetineerden in. Na de kerkdienst heb je het soms over een lied dat werd gezongen of over een geschiedenis waar de dominee over heeft gepreekt.

Gaan de mensen in het Huis van Bewaring vrijwillig naar een kerkdienst?

Ja, ze gaan vrijwillig. Voor sommigen is het even een afleiding uit de dagelijkse sleur, je bent op zondag even uit de cel. Andere mensen hebben de kerkgang van huis uit mee gekregen. Er zijn ook mensen die thuis iedere zondag 2 keer naar de kerk gingen. Een man zei een keer tegen me: "Ik weet alles van de Bijbel, U hoeft me niks meer te vertellen". Meestal zitten er bij zo'n dienst ongeveer 50 gedetineerden. Opvallend is dat er ook nogal wat buitenlanders de diensten bezoeken.

We hebben misschien allemaal wel het idee dat er in de gevangenissen mensen zitten aan wie zondermeer te zien is dat ze een crimineel verleden hebben. Is dat ook zo?

Ik heb wel eens gezegd dat je naar de gevangenis moet om beleefde mensen te ontmoeten. We denken vaak aan overvallen ofzo, maar een keurige boekhouder die geknoeid heeft met de administratie kan hier natuurlijk ook terecht komen. Wel merk je dat de drugsproblematiek in onze samenleving steeds vaker mensen op het criminele pad brengt.

Weet u eigenlijk waarvoor de mensen in het Huis van Bewaring zitten. En als u het weet, u zit bijvoorbeeld naast iemand die een moord gepleegd heeft, bent u dan wel eens bang?

Bang ben ik nooit echt geweest. Ik vertrouw erop dat de Here ook daar voor me zal zorgen. Er zitten natuurlijk ook genoeg bewakers. Een enkele keer is er wel eens een vechtpartij tussen gevangenen geweest die bijvoorbeeld al een tijdje elkaar strak aan zaten te kijken. Maar dat is echt uitzondering.

Meestal weet ik niet waarvoor de mensen zitten. Het wordt me niet van tevoren verteld en ik vind ook dat ik het niet hoeft te weten. Als iemand lang zit, kun je wel vermoeden dat het een ernstig vergrijp is geweest. Een en-

kele keer vertelde iemand het me zelf. Op die manier heb ik contact gehad met een man die (naar achteraf bleek) in een vlaag van godsdienstwaan zijn vriendin had gewurgd. Hij zei tegen me: "U zit naast een moordenaar". Mijn reactie was toen: "Degene die naast de Heere Jezus aan het kruis hing was ook een moordenaar. Toch werd hij behouden".

Helpt een gevangenisstraf eigenlijk? Of is zo'n straf alleen maar om de maatschappij te beschermen tegen iemand die gevaarlijk kan zijn?

Een gevangenisstraf helpt soms wel en soms niet. Sommigen zeggen dat hen dit nooit meer moet overkomen. Toch zie je diezelfde mensen ook wel weer terugkomen. Dan is het net een draaideur, het kan kennelijk bijna niet goed gaan in de samenleving. De gedetineerden zeggen vaak zelf dat ze in de gevangenis niet beter worden, hooguit zullen ze proberen te voorkomen dat ze er nog eens terecht komen.

Hebt u nog wel eens contact nadat iemand uit de gevangenis is vrijgelaten?

Dat is eerlijk gezegd uitzondering. De meeste gevangenen weten mijn adres niet, de gevangenisleiding heeft dat ook liever niet. Maar dat is niet de enige reden. Veel gevangenen wonen niet in de buurt van het Huis van Bewaring. Het meest belangrijke argument vanuit hen zelf is echter dat ze zelf kontakten na deze periode ook niet erg op prijs stellen. Ze willen de tijd in het Huis van Bewaring zo snel mogelijk vergeten en dus ook liever geen contact meer hebben met de mensen die ze daar ontmoetten.

Ik kan me voorstellen dat de thema's 'zonde en vergeving' een heel centrale rol spelen als er eens een diepergaand gesprek op gang komt. Is dat ook zo?

Over zonde en schuldgevoel hoor je -vreemd genoeg- nauwelijks iets. Sommigen zeggen dat wat ze gedaan hebben komt door de omgeving. Een ander merkt op dat hij, als hij uit de gevangenis komt, weer precies hetzelfde zal doen. Soms moet je door zulke uitspraken heen kijken. Het kan ook grootspraak zijn. Wanneer iemand niet over schuld wil praten, kun je natuurlijk ook moeilijk met vergeving aan komen, want als iemand geen schuld ervaart, denkt hij ook geen vergeving nodig te hebben.

Waarom zoekt u de mensen in het Huis van Bewaring eigenlijk op? U bent er een aantal jaren geleden mee begonnen, maar u zou er toch ook zo weer mee kunnen stoppen?

Mijn diepste motief is dat je de mensen toch iets van de Here Jezus wilt laten zien. Als je die vastgelopen mensen ziet, dan word je met ontferming

bewogen, hoe stoer ze er soms ook uitzien en hoe groot ze ook over zichzelf spreken. En al hebben we het er dan niet vaak over: het gaat toch om de vergeving. Dat kan zijn in die ene regel die je samen zingt. Wie weet, springt er toch een vonkje over.

Wat kunnen de plaatselijke kerken voor de mensen in het Huis van Bewaring doen? En wat kunnen we van hun situatie leren?

Wat we kunnen leren is dat de gevangenen helemaal niet zo ver van ons af staan. Ze komen soms uit kerkelijk meelevende gezinnen. Het kan dus ook jouw gezin treffen dat er iemand met justitie in aanraking komt. Dat is een leerschool. Je mag hooguit God dankbaar zijn als het je gezin niet overkomt.

We hebben het over de gedetineerden gehad, maar wie we vaak vergeten zijn de familieleden. Een echtgenote die alleen thuis zit met haar kinderen en die gemeden wordt omdat haar man in de gevangenis zit. Als zo iemand op je pad komt als gemeentelid is het ook je taak om naar dat gezin om te zien.

En tenslotte: er wordt in onze kerken gebeden voor de zieken, voor de mensen die alleen zijn, voor mensen in oorlogsgebieden, voor mensen die vanwege hun geloof vervolgd worden. We moeten ook voor die mensen bidden. Maar wie we zo vaak vergeten zijn de mensen die in ons eigen land in de gevangenis zitten. Ik zou graag willen dat we hen ook in onze gebeden in de gemeente gedenken. Ze zijn ook door God geschapen, net als wij.....

Kalender

van Ned. Geref. bijeenkomsten van meer dan plaatselijk belang.
Opgave: tel. 05130-20476.

1993

15 mei Uiterste datum voor inzending van stukken bestemd voor de Landelijke Vergadering 1994 bij de Voorbereidingscommissie ter Apeldoorn (J.M. Wentink, Kam. Onnesstr. 5, 7316 LM Apeldoorn)

1994

12 mrt. Landelijke Vergadering Apeldoorn

Margreet Maljers-Kroes

Merrel Reitsma

Voor de E.O. televisie zag ik Andries Knevel in gesprek met de zending Arie Reitsema. „Ach, dat is er één van ons”, dacht ik, de zendende kerk van Kampen even royaal tot het eigen gebied verklarend, en ging er eens goed voor zitten.

Terwijl ds Reitsema de politieke klippen in het gesprek moeiteloos omzeilde en zich geen woorden in de mond liet leggen, begon ik nieuwsgierig te worden naar zijn vrouw. Hoe zou zij aankijken tegen een leven waar ze misschien niet eens voor gekozen had. Misschien was ze wel bang voor slangen of andere enge beesten, hoewel ja daar niet veel over hoorde. Kortom, hoe zou de vrouw van een zending zich voelen!

Een week later zit ik op Bereklaauw 9 in Kampen.

In de huiskamer bivakkeren twee van de zes kinderen Reitsema met hun vader. Ze zijn net terug van een zendingsavond. Eén van de serie die in hun verlofperiode door veel ondersteunende kerken georganiseerd wordt.

Merrel, de vrouw van Ds Reitsema, klein, tenger, Amerikaanse van geboorte, wat aan haar manier van praten nog goed is te horen, komt met een blad met theekoppen naar de kamer binnen.

Ze is afkomstig uit Chicago en studeerde muziek in de tijd dat zij haar man leerde kennen.

Hoe leren een muziekstudente uit de V.S. en een student theologie uit Kampen elkaar kennen... De ontmoeting ligt niet direct voor de hand.

Merrel: „Ik was in Europa, voor mijn studie. In Salzburg. We hadden al diverse excursies gemaakt, orgeltochten enz... Eén van mijn vriendinnen, die in L'Abri bij ds Schaeffer gelovig was geworden, had ons, een klein groepje, zo enthousiast gemaakt, dat we graag eens naar L'Abri wilden. In die tijd voelde ik met soms eenzaam. Ik wilde graag iemand om mijn leven mee te delen, en ik zei tegen de Heer: „Als het Uw bedoeling is dat ik mijn weg alleen ga is het goed-, maar ik zou hem zo graag samen met iemand lopen.”

Ik bleef in L'Abri hangen. En daar ont-

moette ik Arie voor het eerst. Ik voelde meteen dat er een vonk tussen ons oversloeg, maar hij had een andere nationaliteit dan ik en daar had ik problemen mee. Een Hollander! Ik sputterde in mijn gebed: „Ja maar Heer... Ik heb om een Amerikaan gevraagd!”

Als ik schater, lacht ze hartelijk mee.

„Wist je voor je trouwde dat Arie zich aangetrokken voelde tot de zending en dat hij zichzelf, al tijdens zijn studie, niet in een pastorie in Holland zag zitten.”

„Ja hoor... Dat was heel duidelijk. Ik werkte toen trouwens full time in L'Abri. Er waren mensen die dachten dat we samen in dat werk zouden belanden. Maar het jaar dat ik daar gewerkt heb vond ik heerlijk en slopend tegelijk. Je sliep altijd met een paar gasten op een kamer in de hoop dat ze een gesprek wilden beginnen en dat je daar op in kon spelen. Veel langer dan een jaar houd je dat niet vol. L'Abri viel dus af.

Verder hadden we allebei iets van: we merken wel waar de Heer ons hebben wil.

Toen kwam de vraag uit Kampen, of we naar het zendingsterrein in Natal wilden gaan en we voelden dat we daar naar toe werden gestuurd. We hadden toen we uit Nederland vertrokken 1 kind, onze dochter Liesbeth. Liesbeth doet op het ogenblik evangelisatiewerk in de omgeving van Alkmaar, Heiloo, Limmen, Castricum...”

Tja, zoals de ouden zongen, piepen de jongen.

Hoe is het om een kind van een zending te zijn...

De 16-jarige Merrel-Jo, en Anne, 14 jaar oud, halen hun schouders op en lachen. Jo: „Hoe dat is... Gewoon.” Dan aarzelend „Ja... Soms wel eens moeilijk. Je hoort nergens helemaal bij. Je bent geen zwarte, geen kleur-ling, geen Afrikaanse. Dan voel je je alleen staan.”

Anne: „Ik heb er niet veel moeite mee.”

Merrel knikt haar dochters toe: „Als je alleen staat, dan kijk je maar om naar anderen die óók alleen staan. Misschien kun je die dan nog helpen.”

Is er eigenlijk wel verschil tussen een emigrantengezin en een gezin van een zending.

Merrel „Ja... Beslist! Emigranten moeten het echt gaan maken in hun nieuwe omgeving. Ze verwachten een bepaalde economische vooruitgang en zo. Als dat niet lukt hebben ze het gevoel dat ze falen. Die druk ligt niet op een zendelingsgezin. Wij werken niet voor onszelf. We vervullen een opdracht. Als we niet meten zichtbaar slagen is het geen reden om te denken dat we mislukken. Dat werkt heel ontspannen.”

Jo, welke taal spreken jullie op school.

Jo: „Afrikaans... Of Afrikaans verbas-terd Nederlands is? Het is een eigen taal met een eigen grammatica en regels.”

Anne: „Van die regels snap ik niets hoor.”

Jo: „Dat is zo moeilijk niet.”

Even later converseren ze, op mijn verzoek, met elkaar in het Afrikaans. Als je ingespannen luistert, is het goed te volgen, maar als het vlug gaat, is het, om het in het Zuid-Afrikaans te zeggen 'baie moeilijk' te verstaan. De voertaal in de huiselijke kring, is Engels.

De taal van de Zulu's wordt door het vrouwelijk deel van de aanwezige Reitsema's een beetje gesproken en redelijk verstaan. Arie Reitsema spreekt het vloeiend.

Het Zulu-dienstmeisje, waar Merrel veel van op dacht te steken, sprak juist bij voorkeur Engels, want beheersing van die taal geeft een bepaalde status.

Een maandag uit het leven van Merrel.

Ik sta om kwart voor zes op om de kinderen naar de school in Pietermaritzburg te brengen. Het is een streek-school met zo'n 1000 leerlingen. De kinderen die te ver weg wonen, een kleine 100, blijven tot en met vrijdag op het bijbehorende internaat. Dan doe ik wat boodschappen, ga naar huis, doe de was, zorg voor het eten, ik breng koffie aan Arie en zijn studenten. Arie bestemt de maandag voor het onderwijs. 'Onderwijs' staat hier voor de opleiding tot predikant of evangelist.

Daarna werk ik het huis door en zorg voor de volgende maaltijd. Vanzelfsprekend niet alleen voor onszelf, maar ook voor de studenten. De laatste anderhalf jaar heeft wel verandering gebracht.

Vroeger kwamen we als zusters van de zendingsgemeente één keer in de week bij elkaar. Vaak in de tuin van de kerk. We lazen een stuk uit de Bijbel. Nee niet in het Engels, in de Zulutaal. Dat spreekt meer aan.

Als er een zwarte zuster was die goed las, dacht ik 'gelukkig' en deed het lezen meteen aan haar over. Zo perfect is mijn 'Zulu's' nu ook weer niet. Maar de laatste anderhalf jaar is het gewoon te riskant geworden.”

Wat is er de laatste anderhalf jaar dan gebeurd.

„De politieke situatie veranderde. De stammenstrijd laaide op. A.N.C. en Inkatha bestrijden elkaar nog steeds en ontzien daarbij niemand... moordpartijen... gemeentelieden die moeten vluchten... wraakacties. Een kerk die gesloopt moet worden omdat het dorp grotendeels verwoest is... Gemeentelieden die hun toevlucht zoeken op de zendingspost. De telefoontjes waarin Arie met de dood wordt bedreigd...”

Ben je bang als je man op pad is.

Merrel, heel beslist: „Nee, want we leven in de Hand van de Heer.” Na enig nadenken voegt ze er aan toe „Tot in de dood toe... Want geloven is geen garantie dat er niets ergs kan gebeuren. De garantie is dat je, hoe dan ook, in de hand van de Heer leeft.”

Oppervlakkig gezien lijkt haar leven veel op het leven van een Hollandse huisvrouw.

Hoewel... Als wij knallen horen zullen we denken dat er een straat verder op de banden van een auto springen, terwijl Merrel laconiek constateert dat er geschoten wordt en dat het beter lijkt om maar in huis te blijven.

Vertel eens iets over jullie woonsituatie in Richmond.

„In Richmond wonen ongeveer 500 blanken, 1000 Indiers en rondom die kern de zwarte woonwijken, de township, met 60.000 bewoners.

Vroeger woonden blanken en zwarten gescheiden van elkaar, maar de laatste jaren is daar gelukkig verandering in gekomen. Mijn naaste burens zijn kleurlingen, ze zijn bijzonder aardig en we gaan erg goed met elkaar om. Het is aan de andere kant wel jammer dat de meeste zwarten die er financieel en qua ontwikkeling goed aan toe zijn, artsen, verpleegsters, leraren enz. de zwarte wijken en bloc verlaten. De armsten blijven over. Dat geeft een soort gettovorming.

We gaan veel om met de andere zendingen. Ook is er een hechte band met de gezinnen van de inlandse evangelisten. De vrouw van Ds Phungula, de predikant van Ndalen, is toch wel zo'n sterke vrouw. Ze staat helemaal achter het werk dat haar man doet en vertrouwt in alles op de Heer. Op het zendingsveld moet een vrouw achter het werk van haar man staan. Dat geldt voor ons allemaal. Anders gaat het gewoon niet.”

In de stem van Merrel Reitsema klinkt warme waardering voor mevrouw Phungula.

Muziek speelt een grote rol in het leven van het gezin Reitsema. Wat dat betreft treden de kinderen in de voetsporen van hun moeder. Vrijwel iedereen bespeelt een instrument. Jo bijvoorbeeld speelt cello en Anne dwarsfluit.

Ze zijn de weekends thuis en werken actief mee aan het zondagsschoolwerk onder blanke kinderen in Richmond. Het zondagsschoolwerk onder de Zulu-kinderen en kinderen van kleurlingen, is naast de godsdienstlessen op een gewone school, het terrein van Merrel.

Je man en jij denken over veel dingen hetzelfde?

Hilariteit bij de dochters en ook Merrel

schiet in de lach. „Nou, als je ons soms hoort! Over de grote dingen denken we wel hetzelfde. Maar de kleinere... Ik vind, om maar iets te noemen, dat Arie soms veel te hard werkt en dat vindt hij niet. Dat geeft wel eens een botsing.” „En hoe lossen jullie dat op,” zeg ik, want dit meningsverschil komt me wel erg bekend voor. „We bakkeleien en bidden,” antwoordt ze.

Verwacht je dat je, gezien de politieke situatie, in Richmond kunt blijven en dit werk doen.

Ds Reitsema: „Ik heb er geen idee van. Dat valt niet te voorspellen. Op het ogenblik lijkt de Inkatha buiten spel gezet te worden. Dat kan naar mijn idee niet. Ik ben er van overtuigd dat er overleg moet zijn tussen A.N.C., de Klerk én Inkatha.” Dat is de enige kans op een vreedzame samenleving.

Als je nu, op dit moment zou moeten kiezen waar je voor de rest van je leven wil wonen, waar zou je dan naar toe gaan.

Arie Reitsema: „Ik wil niet kiezen, ik wil gewoon blijven waar ik ben... en het werk doen dat ik doe. Maar als ik echt moet kiezen... Amerika. Om de vrijheid die je daar hebt. Daar zou ik me het meest thuis voelen. Niet helemaal! We zijn zo'n beetje internationaal, geloof ik. Overal en nergens thuis!”

Merrel Reitsema knikt instemmend en zegt dan: „Ik weet het... – Ik wil dáár wonen waar minstens twee van mijn kinderen leven.”

In de komende nummers (o.a.):

Manuel Li González, De navolging D. Holwerda, Is de getrouwde man verdeeld?

J.G. Knol, Levensbeschouwing en zorg J.C. Schaeffer, Over de gaven van de Geest

C.H. Valkenburg, Occultisme C.H. Valkenburg, De genadegaven

O. Mooiweer, Enschede

Verschoppeling

Lezen: Romeinen 12:9-17

Het gebeurde in een grote stad. In zo'n chinese hap-slik-tent, waar studenten, carrière-loze kantoorlui en dagjesmensen zich haastig tegoed doen aan goedkope bamischotels en loempia's in snelverpakking. Binnen zeurden de griepklanken van een chinees muziekje. Buiten klonken de harde klanken van een haastige stad.

Met een onzekere stap kwam een man over de drempel van het restaurant. Hij praatte in zichzelf en zijn baard was even groezelig als lang. Zijn uiterlijk had alle kenmerken van een paria van de grote stad.

Op zijn rug hing een oude juten tas. Zijn linkerhand torste drie ongelijksoortige plastic tassen. In zijn andere hand droeg hij behoedzaam – alsof het een klein ziek vogeltje was – een in krantenpapier gewikkeld pakje. Schuw nam hij in een hoekje plaats. Vlak bij de deur. En net buiten bereik van het felle neonlicht en de nieuwsgierige blikken van de andere klanten.

De juten tas kwam op de bank. De ongelijksoortige plastic zakken er naast. Een van de drie overjassen ging uit. Hij legde het pakje voorzichtig voor zich neer, rekte z'n benen uit en maakte het zichzelf gemakkelijk. Ik zag hoe hij een ferme sigarenpeuk uit de asbak viste, deze met een brede grijns aanstak en de rook zichtbaar genietend naar binnen zoog. Intussen frommelden zijn grof-rode handen aan het kleine pakje. Kennelijk was het de bergplaats van een kwetsbare schat. Zijn gemompel klonk even tevreden als het geluid van een spelend kind op een warme dag.

Eerst gingen de kranten er af. Daarna schoof de man het geheimzinnige pakje wat weg – alsof de tijd nog niet rijp was voor de onthulling van zijn kostbare schat – en stond op. Uit de afvalbak diepte hij een wegwerpmes en een idem plastic vorkje op. Zorgvuldig likte hij mes en vork schoon en legde het bestek voor zich op het tafelblad. Links en rechts van het pakje. Nog even een schichtige blik, en toen was het zover...

Met het plechtige gebaar van een predikant die het brood breekt achter de avondmaalstafel scheurde de man het vetvrije papier open, waaronder zijn kostbaarheid verborgen was. Daar lag het dan! Bruin. Geurig. Glanzend. Warm. Een fors stuk appelgebak. Er klonk blijdschap door in zijn gemompel. Aarzelend nam de man het wegwerpbestek ter hand, maar – vreemd genoeg – hij nam geen hap! In plaats daarvan bleef hij aandachtig naar zijn schat kijken.

Alsof hij de aanblik van dit stukje zaligheid in zijn geheugen wilde griffen. Voor alle eeuwigheid... Alsof hij zijn ogen niet kon geloven!

Zijn sigarenpeuk had hij op de rand van de houtentafel gelegd. Maar hij merkte niet, dat die zich daar langzaam maar zeker begon in te branden. En hij zat daar maar, tussen zijn jas en zijn tassen. Met in zijn ogen de blik van een verschoppeling, die geen zegening begrijpen kan. Dat zich een sterke brandgeur verspreidde tussen de studenten, kantoorlui en dagjesmensen, merkte hij niet.

De serveerster wel! Als een ware wraakgodin schoot ze op de zwerver af. „Wil je wel eens oprotten. Vuile schooier. Je steekt de zaak in de fik. Je verjaagt m'n klanten!” Haar stem klonk schel. De man schrok op en zag zich gebombardeerd door afkeurende blikken van tientallen klanten. Even dook hij in elkaar, als een kleine hond die slaag verwacht. Toen greep hij zijn jas, zijn tas en de plastic tassen. Hij vluchtte weg en verdween als een opgejaagd beest in het harde geluid van de haastige stad. Op de tafel stond nog onaangeroerd en warm... zijn kostbaarheid. Het weggooi mesje rechts. Het schoongelikte dito vorkje links. Symbool van vergeefse zegeningen.

Geroutineerd veegde de serveerster het tafeltje schoon. De geurige appelpunt ging ten onder in de bamiresten van de afvalbak. Niemand protesteerde. Gewend als we zijn aan vergeeten mensen en aan de gebroken scherven van andermans geluk...

Dit artikel van de hand van de bekende Drs. A.C. Bronswijk knipten wij uit: 'VANDAAR – Maandblad voor zending, werelddiakonaat en ontwikkelingssamenwerking'. Het past precies bij de Adventstijd waarin wij ons voorbereiden op de viering van het Kerstfeest. Aan wie werd de eerste Kerstpreek geadresseerd? Aan herders! De herders van Lucas 2 waren pure verschoppelingen. Zij waren uitgestoten, uit de gemeenschap verdreven. Ze hadden niets in de melk te brokkelen. Zij hadden geen stem in het kapittel en mochten niet eens getuigen voor de rechtbank. Maar de Here God associeert Zich in die donkere Kerstnacht JUUST met hen. De engel zei tot hen: „U is heden geboren de Heiland, namelijk Christus, de Here, in de stad

van David.” (Lucas 2:11). Armen, belelaars, in de ogen van de mensen veracht, richt God uit het slijk op en Hij plaatst hen naast prinsen en wereldgroten (Psalm 113). Die herders mogen aan anderen gaan vertellen, dat alleen HET KIND redt! „Komt, verwondert u hier, mensen, ziet, hoe dat u God bemint,...” Ik bid u allen gezegende Kerstdagen toe!

G. Wijkhuizen-van Vuuren, Den Helder

Puzzelhoekje (voor de kinderen)

Om deze puzzel op te lossen moet je bij de letter die de pijl aanwijst beginnen. Sla dan 3 letters over en lees steeds 3 letters overslaand door tot je 4 keer rond bent geweest. Het hokje waar de pijl in staat telt niet mee maar punten en komma's tellen wel als letter. Als je het goed doet vind je een kersttekst. Succes.

→ E O A S R G R W E E D E Z ,
E
A
H
.
D
P
N
S
N
O
E
N
E
E D E S D N G N E I A E R D H

De oplossing van de vorige keer was:
1. Adam en Seth 2. Boaz en Obed 3. Jakob en Jozef 4. Zacharias en Johannes 5. Abraham en Isaak 6. Noach en Cham 7. Amram en Mozes 8. Manoa en Simson.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Amstelveen

Zending: W.T. Haitsma, Eems 36, 1423 CT Uithoorn. Tel.: 02975-62 583.

Ned. Geref. Kerk van Arnhem

Het scribaat der kerk berust thans bij: C.J. Bernard, Deurnestraat 5, 6843 PM Arnhem. Tel.: 085-816 985

Ned. Geref. Kerk van Alphen a/d Rijn

De kerkdiensten worden sinds 6 dezer gehouden in de dependance van het Chr. Lyceum, Halverwege 4, Alphen a/d Rijn.

De aanvangstijd van de kerkdiensten blijft ongewijzigd.

Jongerenhuisvesting Eindhoven

Eindhoven, stad van Hogescholen en Universiteit. Het was en is nog steeds stad van industrie, de grootste stad van Zuid Nederland. Maar er ontstaat een nieuw profiel. Een knooppunt in het nieuwe Europa? Hoe dan ook, we zien dat Eindhoven aantrekkingskracht krijgt. Ook voor jongeren die er gaan werken of studeren. Veelal gingen jongeren naar andere steden. Nu ontstaat er ook een stroom naar Eindhoven toe.

Utrecht, Rotterdam, Leiden, Groningen, Zwolle, de meeste 'echte universiteitssteden', voorzien al een aantal jaar in jongerenhuisvesting voor christenen die er tijdelijk wonen voor hun opleiding, voor hun eerste baan. Het gezamenlijk wonen, meestal met een of andere vorm van begeleiding, helpt hen bij de eerste stap naar zelfstandigheid en biedt een christelijk leefklimaat. Vrijwel al deze stichtingen zijn opgericht door de plaatselijke NGK kerken en staan vermeld in het jaarboekje.

In Eindhoven groeit de behoefte aan een initiatief gericht op zo'n woonvoorziening. ISECK wil daarop inspelen.

ISECK biedt woonruimte aan christenjongeren die studeren of werken. We bespreken met hen ons uitgangspunt dat ze als christen met andere christenen een wederzijdse betrokkenheid willen aangaan. Afhankelijk van de situatie en de bewoners stellen we een nadere doelstelling op. Mogelijkheden daarbij zijn: de lengte van de periode dat iemand huurder blijft, de mate van gemeenschappelijk wonen,

de gewenste begeleiding onder verantwoordelijkheid van het bestuur, een diakonale taak (hulpverlening) die de groep op grond van eigen motivering op zich zou willen nemen.

Na langdurig vruchteloos zoeken, is er nu eindelijk een pand te koop dat geschikt is voor ons doel en binnen ons bereik ligt. Het bestuur ervaart dat als een vervulling van verwachtingen en gebeden. Na een grondige verbouwing zal het plaats kunnen bieden aan 10 kamerbewoners en een beheerders-echtpaar.

Voor aankoop en verbouwing is op korte termijn ruim f 400.000 nodig. Voor de financiering is een aktie gestart. ISECK richt zich daarbij op raden en leden van gemeenten die we tot onze achterban rekenen omdat we hun geestverwanten willen zijn en voor jonge leden daarvan een belangrijke dienst bewijzen bij hun persoonlijke ontplooiing in hun leven als christen.

Secretaris van ISECK is ir J. G. Bok, de Bleker 31, 5506 BA Veldhoven, telefoon 040-533287; het postbanknummer is 852460 t.n.v. ISECK te Eindhoven.

Regio Kampen

Blijkens het Kort Verslag van de vergadering van de Regio Kampen op 8 oktober jl. heeft br S. Veenstra met goed gevolg het candidaatsexamen in de theologie aan het Ned. Geref. Seminarie afgelegd en vraagt preparatoir examen aan in de regio. Een extra-vergadering wordt gehouden op 3 dezer te Emmeloord.

Verhuizing emeritus predikant ds J. van Katwijk

Ingaande 15 januari 1993 zal emeritus predikant ds J. van Katwijk woonachtig zijn te Rijsbergen, Rijserf 77, 4891 XL. Tel.: 01606-4739.

Onder andere(n)

Christelijke Emigratie Centrale C.E.C.

Jeugduitwisseling HOE IS HET OM ENKELE WEKEN IN AMERIKA OF CANADA DOOR TE BRENGEN

Het is een geweldige ervaring: 3 of 4 weken in een andere cultuur en een ander werelddeel. Je leert alles wat ruimer zien en je taal wordt er beter

van. Je doet een stuk ervaring op, wat heel veel waard is.

Kontakten:

De C.E.C. onderhoudt al vanaf 1986 goede kontakten met werkgroepen voor jongeren-uitwisseling in Canada en de Verenigde Staten, waarbij verschillende kerken zijn betrokken, waaronder Christian Reformed Church, Reformed Church, Free Reformed Church, Canadian Reformed Church, de Netherlands Reformed Church en de Netherlands Reformed Congregation in de omgeving van Toronto, Grand Rapids en Dordt College in Iowa.

Vakanties:

Geëmigreerde Nederlanders onderhouden graag kontakten met het land, waar jaren geleden hun 'roots' lagen. Zij zijn daarom bereid met ons programma mee te werken en tot nu toe was het hun steeds mogelijk gastgezinnen voor Nederlandse jongeren te vinden.

Andersom brengen kinderen of kleinkinderen, die als regel alleen Engels spreken, graag een bezoek aan het land waar hun ouders of grootouders vandaan komen.

Wat zijn de kosten?:

Zomer 1992 konden wij een trip van 3 of 4 weken Toronto aanbieden voor een prijs van f 1373,- incl. annuleringsverzekering, luchthavenbelasting, reis/ongevallen/ en bagageverzekering op basis van pakket B van de Europese verz.mij. Bij een vierweekse reis was de verzekeringspremie f 25,- hoger.

Voor Michigan bedroeg de aanbieding f 1628,- voor 3 weken en voor 4 weken een hogere verzekeringspremie van f 25,-.

Voor Iowa bedroeg de aanbieding f 1855,- voor 3 weken, resp. f 1880,- voor 4 weken.

De genoemde bedragen hebben betrekking op vakanties die begonnen vóór de aanvang van het hoog zomerseizoen.

De vliegpreizen voor 1993 zijn nog niet bekendgemaakt door de luchtvaartmaatschappijen.

Gastgezinnen:

Uiteraard zijn wij voor het onderbrengen van jongeren uit Canada en de Verenigde Staten afhankelijk van de bereidheid van gezinnen om als 'gastgezin' op te treden.

Het wordt op prijs gesteld als de ouders van een deelnemer van dit jaar, het volgende jaar bereid zijn als gastgezin op te treden. Het is ook mogelijk eerst gastgezin te zijn en een jaar later naar Canada of de Verenigde Staten te gaan.

Redelijke kennis van de Engelse taal is nodig alsmede een positief christelijke instelling.

Reizen

Bij vertrek op Schiphol zijn vertegen-

woordigers van de werkgroep Jongeren Uitwisselings Programma aanwezig. Verder reizen de jongeren samen zonder begeleiding

Selectie:

Als jongeren zich voor ons programma aanmelden volgt een gesprek met een of meer leden van de werkgroep.

Je wordt in een protestant-christelijk gezin geplaatst. De C.E.C. kan echter niet garanderen dat je in een gezin komt dat tot je eigen kerkgenootschap behoort. Wel zullen wij ons best daarvoor doen.

Aanmeldingstermijn:

De aanmeldingstermijn voor deelname sluit op 1 januari 1993.

Inlichtingen:

Als u meer wilt weten over het Jongeren Uitwisselings Program, wendt u dan tot het secretariaat:

Chr. Emigratie Centrale (CEC)
Mevrouw M. Padmos afdeling JUP.
Noordeinde 142-144
2514 GP DEN HAAG tel. 070-360 40 83
(ma en wo van 14 tot 17 uur) of 070-323 87 48 (overige tijden)

Dit programma van de CEC moet sedert 1991 zonder subsidie werken. Het wordt geheel door vrijwilligers uitgevoerd.

Om er mee door te kunnen gaan hebben wij uw financiële steun hard nodig. Daarom doen wij een beroep op u om ons door middel van het lidmaatschap van de CEC ad f 25,- per jaar te steunen.

Ook donaties zijn altijd heel welkom. Giro nummer 322933 t.n.v. Chr. Emigratie Centrale - Den Haag, met vermelding JUP

ngj

STICHTING
NEDERLANDS
GEREFORMEERD
JEUGDWERK

Verkenning

Het Nederlands Gereformeerd Jeugdblad. Elke maand boordevol interessante artikelen die:

- jou in je dagelijkse leven ondersteunen,
- helpen bij de voorbereiding van bijeenkomsten van de jeugdvereniging,
- je op de hoogte brengen van de laatste nieuwtjes over het jeugdwerk in jouw rayon en de rest van het land.

Daarbij krijg je twee keer per jaar een speciaal nummer met schetsen of een thematische studie thuisgestuurd, zoals de laatste over Openbaringen.

Voor F 27,50 per jaar krijg jij dat blad tien maal in huis.

Geef je op bij:

Joke Vos-Niewold, Wittgensteinlaan 347
1062 KJ Amsterdam, Tel: 020 - 6153770

Voor de klas? EEN GOEDE KEUS!

christelijke hogeschool
studierichting PABO

- . dagopleiding leraren basisonderwijs
- . nascholing onderwijsgeven

Prins Bernhardlaan 25, 6713 MA EDE
Telefoon: 08380-19056

AANMELDING STUDENTEN PABO 1993/94

Toelatingseisen diploma havo, vwo, vhbo (nieuwe stijl),
mbo (3-jarige dagopleiding)

(wie niet over één van deze diploma's beschikt,
maar wel 21 jaar of ouder is, kan een toelatings-
onderzoek aanvragen)

Informatie-avonden 18 februari en 22 april 1992 (19.00 - 22.00 uur) in
de aula van de hogeschool.

Aanmeldingsformulieren, informatiefolders en brochures zijn verkrijgbaar bij decanen van de scholen en bij onze administratie.

Het is ook mogelijk een dag mee te lopen; wanneer je dit van plan bent, bel dan de hogeschool om een afspraak te maken.

Aanmeldingen dienen zo spoedig mogelijk te geschieden.

*Zolang de mensen woorden spreken,
zolang wij voor elkaar bestaan,
zolang zult Gij ons niet ontbreken,
Wij danken U in Jezus' naam.*

Samen mochten wij op 11 december j.l. het feest vieren van het 40-jarig huwelijk van onze ouders

G. van den Brink en J.B. van den Brink-van der Wal

Dankbaar zijn we om wat de Here ons in hen en hen in elkaar heeft gegeven en nog geeft.

Houten: Wouter en Wilma
Rachel, Mirjam, Ruth, Hannah,
Caroline
Nieuwegein: Truus en Leo
Martin, Ellen, Bram
Houten: Kees en Willy
Corlies, Joanne, Getrude, Cees-Peter
Leiden: Annemarie

*'In vrede kan ik mij te ruste begeven
en aanstonds inslapen,
want Gij alleen, o Here, doet mij veilig wonen'*

*Door zijn Heer en Heiland is thuis gehaald
mijn lieve man, onze lieve vader en opa*

GERRIT VAN MEERKERK

op de leeftijd van 71 jaar

Sliedrecht: B. van Meerkerk-Stam
Sliedrecht: Geertje van Meerkerk
Papendrecht: Arie van Meerkerk
Janny van Meerkerk-Meijer
Bart
Alblasserdam: Johan van Meerkerk
Mary van Meerkerk-van Galen
Robert
Sliedrecht: Gert van Meerkerk
Janneke van Meerkerk-Verhoef
Jesse en Bram
Bleskensgraaf: Kees van Meerkerk
Alie van Meerkerk-Terlouw
Linda, Gerdien en Martin

29 november 1992
Karekietstraat 15
3362 RB Sliedrecht

De begrafenis heeft vrijdag 4 december op de begraafplaats te Slie-
drecht plaatsgevonden.

WOORD & DAAD

*Wel eens aan
financiële adoptie
gedacht?*

BON

- ☐ Ja, ik wil voor 40,— per maand sponsor worden van een Derde Wereld-kind, waardoor het eten, kleding en christelijk onderwijs ontvangt. Stuur mij foto en gegevens van het kind.

- ☐ Graag eerst meer informatie (01830-24288)

Naam _____

Adres _____

Woonpl. _____

Zenden aan: Woord en Daad, postbus 560, 4200 AN Gorinchem

DRIETOUR REIZEN

Geheel verzorgde (rond) reizen in goe-
de hotels inkl. vol pension excursies
verzekeringen. Scherpe all-in prijzen.
Deskundige leiding.

■ **Bijbelse landen:** Israël 10 d./14 d./
15 d. v.a. f 1685,-; Egypte 15 d.
f 2275,-; Griekenland 15 d. v.a.
f 1790,-; Kreta 15 d. f 1965,-; Turkije
15 d. f 1775,-; Jordanië/Syrië 14 d./
17 d. v.a. f 2280,-.

■ **Europa:** Vele landen 8-15 d. van
f 735,- t/m f 1825,-

■ **Verre landen:** West Amerika 17 d.
f 3775,-; Indonesië 20 d./21 d./23 d.
v.a. f 3295,-; Zd. Afrika 29 d. f 4495,-;
Marokko 15 d. f 1950,-.

Speciale jeugd- en minder valide reizen.

**Dit is slechts een greep! Vraag de
gratis Reisgids!**

Interkerkelijke Stichting Driebergen

Postbus 162
3970 AD Driebergen
Telefoon 03438-12844
(09.00-12.00 uur)
(15.30-16.30 uur)

Drietour Reizen:
gezellige reizen

COGMA

Contact Orgaan
Gereformeerde
Militairen en
Alleenstaanden

Secr. H.J. Bosch
Walkottelanden 40
7542 MR Enschede
Tel. 053-762272
Giro 1378982 t.n.v.
Cogma Enschede

is het samenwerkings-
verband van de
Ned. Geref. Kerken en
de Chr. Geref. Kerken

Secr. H. Westra
Gronausestraat 186
7533 BS Enschede
Tel. 053-313500

In militaire dienst? Bij de koopvaardij? Bij de V.N. in de Sinai?
Bij de Nato in Duitsland, België of Denemarken?
Op de Antillen? „In de Golf” in het Midden-Oosten?
Voorm. Joegoslavië, Cambodja en Angola.

COGMA LEGT CONTACTEN VOOR U

Er verblijven tientallen gezinnen en alleenstaanden van onze
kerken overal ter wereld. Waarschijnlijk ook niet veraf
van uw familieleden.

**WAAR BENT U, WAAR IS UW FAMILIE.
LAAT DIT AAN COGMA WETEN, NEEM CONTACT OP MET ONS.
COGMA UW VRIEND IN DE VREEMDE.**

Er zijn zaken die je als reformatorische ker-
ken best samen kunt aanpakken. Een voor-
beeld hiervan is het COGMA-werk. Sedert
1972 is er een samengaan tussen Ned. Geref.
en Chr. Geref. Kerken. In oktober 1992 be-
staat het COGMA 30 jaar. We hebben 2 voor-
zitters, n.l. Ds. J. Goudzwaard, oud-
legerpredikant Ned. Geref. en Ds. H.J. Sel-
derhuis, Chr. Geref. predikant te Zwolle.
Om te profiteren van onze activiteiten behoeft
u echt niet tot de hiervoor genoemde kerken
te behoren. We betrekken alle belangstellende
den, zelfs ook alleenstaande burgers in het
buitenland gaarne in ons werk. Ook u kunt
mee profiteren b.v. door het laten toezenden
van de goede lectuur. Maak er gebruik van.
We zijn graag tot uw dienst.

- COGMA**
- * verstrekt u adressen van „medeverstrooiden”
 - * zendt u lectuur
 - * verstrekt u cassette met kerkdiensten
 - * bezoekt u waar mogelijk in ieder ge-
val in West-Duitsland

MIDDEN IN HET LEVEN

Er zijn nog enkele exempla-
ren over van het boek van
D.W.L.Milo:

Midden in het Leven

Te bestellen door overma-
king van f 16,- op bankreke-
ning 59.80.47.093 of postgiro
834088 ten name van T.
Hoekstra, Zwolle.

De opbrengst gaat naar de
Stichting Redt een Kind.